

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1887. Andra Kammaren. N:o 9.

Lördagen den 19 Februari

kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 12 dennes.

§ 2.

Vid föredragning af herr *K. P. Arnoldsons* i gårdagens sammanträde aflemnade och då bordlagda motion, n:o 186, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om framläggande af förslag till användande för vederbörande församlingars räkning af ett års inkomster af presterliga tjänster inom svensk-lutherska kyrkan, begärdes ordet af motiönären

Herr Arnoldson, hvilken yttrade: Då det af formella skäl bör vara tvifvelaktigt, om min motion kan remitteras till ett tillfälligt utskott, skall jag bedja att få tills vidare återtaga densamma.

Denna herr Arnoldsons anhållan bifölls af Kammaren.

§ 3.

Föredrogos och bordlades för andra gången: statsutskottets utlåtanden n:is 9, 10, 11 och 12; samt lagutskottets utlåtanden n:is 11 och 12.

§ 4.

Till afgörande förelåg statsutskottets utlåtande n:o 5, angående riksgäldskontorets förvaltning under den tid, som förflutit sedan början af 1886 års riksdag.

Punkterna 1 och 2.

Lades till handlingarne.

Punkten 3.

Bifölls.

Punkterna 4—6.

Lades till handlingarne.

Punkten 7.

Bifölls.

Punkterna 8—11.

Lades till handlingarne.

Punkten 12.

Bifölls.

§ 5.

Efter föredragning vidare af Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 2, i anledning af förslag om förändradt sätt för utbetalning af pensioner från folkskolelärares pensionsinrättning m. m., blef utskottets deri gjorda hemställan af kammaren bifallen, och skulle, jemlikt 63 § 3 mom. riksdagsordningen medkammaren genom utdrag af protokollet om detta beslut underrättas.

§ 6.

I ordningen förekom härefter statsutskottets utlåtande n:o 6, i anledning af Riksdagens år 1886 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets samt andra af allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1884.

§§ 1—3.

Biföllos.

§ 4.

Lades till handlingarne.

§§ 5—11.

Biföllos.

§§ 12 och 13.

Lades till handlingarne.

§ 7.

Föredrogs och bifölls statsutskottets utlåtande n:o 8, i anledning af väckt motion om ändring i villkoren för kronohemmanet Norrbackas upplåtande till styrelsen för sällskapet Eugeniahemmet.

§ 8.

Till behandling förekom lagutskottets utlåtande n:o 7, i anledning af väckt motion om ändrad sätt för offentliggörande af allmänna kungörelser och tillkännagifvanden.

I berörda, inom Andra Kammaren af herr *P. Zimdahl* afgifna motion, n:o 16, var föreslaget, »att Riksdagen måtte besluta att till Kongl. Maj:t aflåta skrifvelse med anhållan, att Kongl. Maj:t täcktes, med upphäfvande af kongl. resolutionen på allmogens besvär den 9 december 1766 § 10 samt kongl. förordningen den 8 maj 1849, den sistnämnda i hvad den anginge kungörande i kyrkorna så väl af kongl. förordningar, utom bönedagsplakat, som ock af auktoriteters och enskilda personers kungörelser, vidtagna sådana åtgärder, hvarigenom publicerandet i kyrkorna af andra kungörelser och författningar än dem, som stå i samband med det kyrkliga lifvet, kunde helt och hållet upphöra, eller att, i händelse detta med afseende på Kongl. Maj:ts kungörelser mötte hinder, Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke antalet af de författningar och kungörelser, hvilkas uppläsande anbefaldes, kunde i väsentlig mån inskränkas.»

*Om ändrad
sätt för
offentlig-
görande af
allmänna
kungörelser
och tillkän-
nagifvanden*

I anledning häraf hemställde utskottet, att Riksdagen ville i skrifvelse anhålla:

1:o att Kongl. Maj:t måtte med upphäfvande af kongl. resolutionen på allmogens besvär den 9 december 1766, § 10, samt kongl. förordningen den 8 maj 1849, den sistnämnda i hvad den anginge kungörande i kyrkorna så väl af Kongl. Maj:ts nådiga förordningar utom bönedagsplakat som ock af auktoriteters och enskilda personers kungörelser, förordna som följer:

«Der Konungens författningar samt myndigheters och enskilda personers kungörelser skola i kyrka offentliggöras, skall det ske så att gudstjenst ej derigenom afbrytes»; samt

2:o att Kongl. Maj:t täcktes vidtagna sådana åtgärder, hvarigenom offentliggörandet i kyrkorna af allmänna författningar och kungörelser äfvensom enskildes tillkännagifvanden kunde i afseende å dessa handlingars så väl antal som innehåll i väsentlig mån inskränkas.

Vid ärendets föredragning begärdes ordet af

Herr *Lilienberg*, som yttrade: Jag ber att få fästa Kammarens uppmärksamhet på det förhållande, att till följd af ett förbiseende ut-

Om ändradt
sätt för
offentlig-
görande af
allmänna
kungörelser
och tillkännagifvanden.
(Forts.)

skottets hemställan i första punkten erhållit en mindre tillfredsställande form. Der föreslås en skrivelse till Kongl. Maj:t om *upphäfvande* af kongl. resolutionen på allmogen besvär den 9 december 1766 samt kongl. förordningen den 8 maj 1849. Men dessa förordningar äro af kyrkolags natur, hvadan utskottets hemställan rätteligen bort innehålla, att Riksdagen *för sin del* beslutade upphäfvande af ifrågavarande bestämmelser.

I anledning häraf ber jag att få hemställa, att kammaren nu måtte återremittera utlåtandet till lagutskottet, och ber jag i sammanhang härmed få nämna, att ett liknande yrkande framstälts i Första Kammaren och der bifallits.

Vidare anförde:

Herr Magnus Jonsson: Jag åter får för min del anhålla, att kammaren måtte afslå utskottets förevarande hemställan och yrkar proposition härå.

Herr A. P. Danielson: Äfven jag ber att få yrka afslag å utskottets hemställan. Mig förefaller det såsom om, derest en ändring i förevarande förhållanden skall ske, den bör ske så fullständigt, att dermed vinnes hvad som afses. Att genom förslaget antagande kan möjligen öfverlätas åt presten att mera efter sitt tycke uppläsa en del kungörelser, men deremot lägga andra å sido, skulle lätt kunna leda till större missnöje än det, som förslaget afser att afhjelpa. Beträffande möjligheten att afhjelpa de olägenheter motionären framhållit, tror jag icke att hans förslag dertill är fullt lämpligt. Då skulle, lämpligare synes mig, hellre vara skäl att ordna såsom vid förra riksdagen ifrågasattes, nemligen att presterna ålades att upprätta ett sammandrag af kungörelserna, hvilket sammandrag skulle hållas tillgängligt å en anslagstafva. I eu sådan anordning förefunnes någon möjlighet, ehuru äfven detta sätt skulle komma att medföra svårigheter för allmänheten att få fullständig kännedom om allmänna påbud och enskildes kungörelser. Jag kan icke finna frågan i och för sig hafva någon synnerlig vigt. Jag har för min del icke förnummit något missnöje med det nuvarande sättet för kungörelsens offentliggörande. Uppläsandet sker, som vi alla veta, efter det sjelfva gudstjensten är afslutad, så att densamma alldeles icke störes deraf, och den, som icke vill stanna för att taga del af kungörelserna, är ju i tillfälle att aflägsna sig. Den af motionären anförda uppfattningen, att det kyrkliga lifvet på detta sätt blir missaktadt eller kommer att falla i värde, kan jag icke gilla, ty en god medborgare behöfver jemväl ega kännedom om de lagar han har skyldighet att efterlefva och öfriga förhållanden, som beröra de dagliga bestyr så väl för kyrkliga som borgerliga lifvet.

Jag anser emellertid att, om en ändring framgent i motionärens syfte skall ske, ännu är outredt huru och på hvad sätt kyrkosamfundet eller kommunen härvid borde draga försorg, men att på detta sätt dela sönder frågan tror jag kan hafva sina svårigheter. Vidare

vill jag erinra, att för närvarande innehåller lagen på en mängd ställen föreskrift om att kungörelser skola ske från predikstolen på nu vanligt sätt. Kungörelser om kyrkostämma och kommunalstämma äfvensom dervid hållet protokoll skola enligt stadganden i därför gällande lagar uppläsas från predikstolen; och i rättegångsbalkens kap. 11 § 7 säges, att med offentliga stämningar skall förfaras på samma sätt. Kan man nu i ett drag ändra alla dessa lagar, hvilka tydligen innehålla dylika föreskrifter? Jag tror det icke, utan anser att det fordras mera för denna frågas lösning än att så här i en hast ändra sättet för sjelfva kungörandet.

Jag skall icke vidare upphålla herrarne; men jag anser att något behof af eller någon allmän önskan för den föreslagna förändringen ännu icke gjort sig gällande. Icke heller kan jag anse den motionärens antydan, att presterna skulle vara så öfveransträngda, vara fullt berättigad, ty jag tror att i de flesta och synnerligen de små församlingarne på landet är prestens tid ej så hårdt upptagen af den egentliga tjensten. Motionärens uppfattning, då han säger "det gifves landsförsamlingar, der icke ens en enda person under årets lopp sitter kvar för att höra en kungörelse uppläsa", tror jag man icke bör tyda så efter orden.

På grund af hvad jag nu i korthet anfört, yrkar jag afslag å utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Magnusson* och *Petersson* i Boestad.

Herr *Lilienberg* anförde: Jag vill nu icke inlåta mig i sjelfva saken, utan endast framhålla att, då från utskottets sida begärts återremiss, på det utskottet må beredas tillfälle att framlägga ett mera tillfredsställande betänkande, grannlagenheten synes fordra, det en dylik framställning må vinna bifall. Till följd häraf fortfar jag i min anhållan om återremiss.

Herr *Ekman*: Jag ber att få vända mig särskildt mot ett yttrande i senare delen af herr *Danielsons* anförande. Han sade, att han ansåg det kungörelsers uppläsande i kyrkorna icke kunde inverka på det kyrkliga lifvet. Men om annars vår statskyrkas gudstjenst är afsedd för uppbyggelse, så synes det mig uppenbart, att om man, efter att hafva åhört en god predikan, skall sitta och höra på hvarjehanda kungörelser, så är det såsom om man finge öfver sig en kall dusch, och detta dömer jag af egen erfarenhet.

Att säga, att det för presterskapet icke är någon tunga att vara nödsakadt uppläsa en lunta kungörelser efter förrättad gudstjenst samt äfven andra presterliga förrättningar, torde icke vara med verkliga förhållandet öfverensstämmande. Jag åtminstone är af den öfvertygelse, att det understundom är ett ganska drygt arbete. Skall presten ovilkorligen uppläsa dessa kungörelser i kyrkan, så borde det ske före predikan och icke efter densamma.

Kungörelsernas uppläsande i kyrkorna skulle möjligen kunna försvaras, om ett sådant tillvägagående uppfylde sitt ändamål. Men nu

Om ändradt sätt för offentliggörande af allmänna kungörelser och tillkännagifvanden.
(Forts.)

Om ändradt
sätt för
offentlig-
görande af
allmänna
kungörelser
och tillkänna-
gifvanden.
(Forts.)

må man besinna att en stor del, för att icke säga de fleste, som gå i kyrkan, icke stanna kvar under kungörelsernas uppläsande, emedan man, om man fått ett godt intryck af predikan, äfven vill behålla det och icke låta det fara. Andra åter gå icke i kyrkan af den orsak, att de icke hafva någon aktning för religionen; andra åter, ehuru de hafva en djup aktning för den samma, gå dock icke i kyrkan, utan söka uppbyggelse på annat håll. Under sådana förhållanden är det ju besynnerligt, att man skall vilja fastläsa uppläsandet af kungörelserna i kyrkorna och icke publicera dem på annat sätt; derigenom blifva de ju icke tillgängliga för alla dem, som icke besöka kyrkorna.

Jag vill här erinra derom, att man redan med mycken framgång börjat att på åtskilliga ställen praktisera med att, ehuru dessa kungörelser blifvit i kyrkorna upplästa, uppsätta dem på svarta tafvor, hvilket visat sig vara till stor båtnad för medlemmarne inom kommunerna. Jag kan icke fatta, hvarför Riksdagen skall envisas i detta hänseende, då såväl 1873 och 1878 som 1883 års kyrkomöten begärt att få bort kungörelserna från kyrkorna. Och som i allmänhet kyrkostyrelserna äro af den art, att de icke pläga släppa hvad de en gång fått tag uti, så synes mig att, då de nu uttryckt en önskan om förändring i denna sak, Riksdagen bör vara tillmötesgående.

Emellertid vill jag nu icke göra något särskildt yrkande, utan förenar mig med herr Lilienberg i hans yrkande om återremiss.

Herr Toll: Motionären och utskottet sammanstämman derutinnan, att de båda ogilla nuvarande sättet för kungörelsens publicerande i kyrkorna. Man torde väl också med skäl kunna säga, att detta sätt är föråldradt, ja, jag kan till och med säga abderitiskt. Jag vill, för att belysa detta mitt påstående, endast erinra om den nyligen utfärdade författningen om värnpligtiges inskrifning och redovisning, som efter hvad jag föreställer mig måste erfordra minst fyra timmar för uppläsande, och detta må väl kunna anses vara alldeles för mycket både för den som läser och för dem som skola höra på, för så vidt ens någon stannar kvar till slutet, hvilket ej är troligt. Äfven om denna läsning skulle fördelas på fyra dagar, blir förhållandet föga bättre, då ju redan en timme är mer än lämpligt. I fråga deremot om sättet för förändringens genomförande, är motionären af annan mening än utskottet, ty motionären vill taga steget fullt ut i nära öfverensstämmelse med hvad tvenne kyrkomöten redan beslutat, ehuru hittills resultatlöst, under det utskottet stannar vid en halfmesyr. Det kan visserligen vara bättre att få *något* än *intet*. Men då jag, likasom af en reservant redan antydtt blifvit, befarar, att godtycklighet skulle kunna göra sig gällande vid tillämpningen af en författning, sådan utskottet förslagit densamma, så skulle jag helst sett att motionärens förslag blifve antaget, men nu, då yrkande om återremiss blifvit gjordt, instämman deri.

Herr I. Månsson: Jag förenar mig med dem, som yrka rent afslag å detta lagutskottets betänkande, likasom å motionen, och detta oaktadt vice ordföranden i utskottet förklarade, att det skulle vara ogrannlaga att icke återremittera ärendet. Jag anser det vara lika

så godt att säga ifrån genast, då ärendet föreligger i kammaren, på det icke någon vidare behandling af detsamma må förekomma inom utskottet, i fall kammaren gillar den uppfattningen, att icke något bör göras i saken. För min del anser jag, att den skyldighet, som åligger presterna att tillkännagifva kungörelser i kyrkor, icke bör fränkännas dem. Jag tror att deras göromål icke äro mera ansträngande, än att de mycket väl kunna sköta dem, likasom jag icke kunnat finna att detta uppläsande af kungörelser på minsta sätt stört andakten i kyrkan. På min ort går det så till, att först, sedan hela gudstjensten är slut och presten varit framför altaret, går han tillbaka och läser upp dessa kungörelser, och då vet jag icke, huru detta skall kunna menligt inverka på gudstjensten. Jag är också öfvertygad, att, om åhörarne hafva allvar med gudstjensten i öfrigt, de icke på minsta sätt skola illa beröras af kungörelsernas uppläsande. Vi må dessutom komma i håg, att om vi taga bort detta åliggande, publicerandet af kungörelserna från presterna, man måste lägga det på andra inom kommunen, kommunalstämmans ordförande, eller någon annan. Men vi veta att de kommunala myndigheterna hafva mycket arbete redan förut, och att fränkänna presterna, som hafva så stora löner, denna skyldighet och lägga den på andra anser jag derföre vara hvarken behöfligt eller gagneligt.

Det har föreslagits att kungörelserna skulle anslås på tafvor på vissa ställen inom kommunen. Men äfven detta skulle förorsaka besvär och olägenheter. Om äldre personer t. ex. skulle taga kännedom om auktionskungörelser och dylikt, hände säkert ofta att de hade svårt att läsa hvad som stod skrifvet på tafvan, synnerligast om de hade klen synförmåga och kungörelsen var mindre tydligt skriven. Härvidlag kunna förekomma många svårigheter. Helt annat är förhållandet i städerna, der saken väl kan låta sig göra, men så är det icke på landsbygden. Derföre yrkar jag helt och hållet afslag å utskottets hemställan likasom å motionen. Då presternas löneinkomster skola stå orubbade i 50 år, så böra också deras göromål vara orubbade, och derföre yrkar jag, som sagdt, afslag.

Herr Zimdahl: Jag vill för denna gång inskränka mig till att instämma i herr Lilienbergs yrkande om återremiss, och jag gör det så mycket hellre, som det är antagligt att Första Kammaren kommer att fatta ett sådant beslut. Jag har under sådana omständigheter icke ansett mig böra inlåta mig på sjelfva sakförhållandet, utan yrkar nu endast återremiss.

Herr *Redelius* instämde med herr Zimdahl.

Herr Pehrsson i Törneryd: Utan att uttala någon åsigt i sjelfva ämnet, vill jag tillkännagifva, att jag fann de skäl, som anfördes af den förste talaren för återremiss, vara så talande, att det synes mig, som om kammaren icke billigtvis skulle kunna motsätta sig denna begäran. Jag tror att kammaren icke handlar riktigt honnett, om

Om ändradt sätt för offentliggörande af allmänna kungörelser och tillkännagifvanden.
(Forts.)

*Om ändradt
sätt för
offentlig-
görande af
allmänna
kungörelser
och tillkänna-
gifvanden.
(Forts.)*

den icke vill medgifva en återremiss på sådana grunder, som deri begärdes, hvarföre jag förenar mig med den förste talaren i hans yrkande.

Herr Ekman: Jag skall endast med några ord vända mig mot herr Ivar Månsson.

Han ansåg, att man icke borde fränkänna presterna, som äro rikligt aflönade, detta arbete. Äfven jag är med om saken. Jag tror att det icke bör lyftas från presterna på andra, utan att presterna må vara pligtige att kommunicera församlingsboarne dessa kungörelser; vare sig de skola uppläsa i sockenstugan eller anslås på en svart taffla, tillkommer det presten att ombesörja detta.

Hvad vidare beträffar hans yttrande, att det vore svårt för personer med svag syn att läsa hvad som står på svarta tafflan, så vill jag erinra, att samma personer, som hafva klen syn, möjligen också kunna hafva klen hörsel. Jag har sjelf suttit i kyrkor, der kungörelserna upplästs så slarfvigt, antagligen emedan presten varit trött vid alltsammans, att äfven personer med goda öron haft svårt att höra. Svårigheter kunna nog således möta på alla håll, men det är derföre icke skäl att motsätta sig en nödig reform.

Herr Peterson i Hasselstad: Jag delar deras åsigt, som yrka afslag å betänkandet. Jag hemställer neurligen till kammaren, hvad gagn den kan vänta af att utskottet ännu en gång får detta ärende till behandling. Då Riksdagen icke vill saken, då anser jag det är rättast att genast afslå betänkandet. Men derest, mot förmodan, ärendet skulle återremitteras, och Riksdagen beslutade att ånyo korrespondera med Kongl. Maj:t, ehuru det icke är längre tid förliden än sedan 1884, då Kongl. Maj:t på gjord framställning lät utarbete ett förslag till förordning rörande kungörelsers uppläsande, vill jag nämna, att detta blef då icke antaget af kamrarna, utan afslaget. Sedan dess hafva icke mindre än tvenne gånger framställningar blifvit gjorda i samma syfte från Riksdagen, men Kongl. Maj:t har icke funnit skäl att fästa afseende vid dem.

När Kongl. Maj:t en gång så nyligen framlagt ett förslag, men Riksdagen icke velat godkänna detsamma, så skall nog Kongl. Maj:t nu säga: Jag har en gång gjort upp och framlagt ett förslag. Vidare kan jag icke göra.

Sättet för kungörelsers uppläsande i kyrkorna synes mig vara godt, af den anledning att detta sker efter gudstjenstens slut och gudstjensten deraf icke störes. Att kyrkan är afsedd för andra ändamål än kungörelsers och lagars uppläsande är nog sant. Men då motionären säger, att sådant vore skadligt, borde han också tänka på att framhålla det kyrkostämmorna icke borde hållas i kyrkorna, enär vid dessa stämmor ofta nog ganska skarpa ord och meningsbrytningar vexlas, hvilka enligt mitt förmenande mera profanera kyrkans helgade rum, än att efter gudstjenstens slut uppläsa några kungörelser, som allmänheten nödvändigt måste hafva kännedom om. Jag yrkar afslag å så väl motionen som utskottsbetänkandet.

Herr Petersson i Runtorp: Kunde detta förslag åstadkomma hvad vissa talare påstått, nemligen att man finge en sådan aktning för gudstjensten, att man oftare bevistade den, så skulle jag vara den förste, som skulle yrka bifall till förslaget. Man har af en ärad talare, herr Ekman, fått höra, att det finnes personer, som icke besöka kyrkorna. Dessa skulle sålunda icke få reda på kungörelserna. Det har sagts, att kungörelserna borde kunna anslås på en för ändamålet anskaffad tafla. Men, den som icke går till kyrkan, der taflan väl skulle vara, får ju icke dermed kännedom om kungörelserna, och enligt mitt förmenande vore det alldeles orimligt begära, att en hel församling, för att taga del af kungörelsernas innehåll, skulle behöfva stå och trängas omkring en dylik tafla. Om alla skulle få reda på kungörelsernas innehåll, borde, i likhet med hvad som sker i städerna, kungörelserna tagas in i tidningarne. Men så länge tidningarne icke hafva större spridning på landet än nu är fallet, är nämnda sätt icke tillfyllestgörande. I den församling, jag tillhör, åstadkommer uppläsandet af kungörelserna icke något afbrott i gudstjensten. Sedan sista psalmen afsjungits, uppstår en paus. De, som icke vilja åhöra kungörelserna, aflägsna sig, de, som önska få veta hvad som står i kungörelserna, stanna kvar. Derefter verkställes uppläsandet. Jag förstår icke, att detta kan åstadkomma någon skada. Jag för min del tycker att det vore ärligast att säga rent ut, att man icke vill hafva någon ändring, då man icke kan åstadkomma något bättre än hvad motionären gjort. Jag yrkar därför afslag å såväl motionen som å utskottets förslag.

Om ändradt sätt för offentliggörande af allmänna kungörelser och tillkännagifvanden.
(Forts.)

Herr Lyttkens: Då man vill införa en reform och afskaffa något befintligt, bör man kunna sätta något bättre i dess ställe. Den talare i kammaren, som mest förfäktat åsigten om ändring i det befintliga samt upprepade gånger haft ordet och, enligt hvad jag hört, ytterligare begärt det, sade i sitt sista anförande, att han icke ville befria presterna från skyldigheten att läsa upp kungörelserna, men att detta kunde ske möjligen i sockenstugorna eller att kungörandet kunde ske genom anslag å en tafla. Det förstnämnda sättet skulle åstadkomma, att presten jemte hela församlingen skulle springa ur kyrkan in i sockenstugan. Sådana sockenstugor finnas emellertid icke allestädes, utan mångenstädes måste man nöja sig med skolhus. Jag tror vidare, att presterskapet icke skall vara den ärade talaren särdeles tacksamt för en sådan reform, att man skall för ifrågavarande ändamål behöfva springa från ett ställe till ett annat. Icke vanhelgas kyrkan derigenom att kungörelser uppläsa inom dess murar. Den ärade talaren sade, att det högtidliga i gudstjensten skulle lida genom kungörelsernas uppläsande i kyrkan, att den, som dragit nytta af predikan, skulle genom uppläsandet känna sig generad och det goda intryck, som predikan gjort, försvinna m. m. Men är intrycket icke större än så, faller det i alla händelser snart bort, då man kommer ut i det världsliga lifvet. Vill man verkligen en reform, bör man också komma fram med ett förslag, som uppfyller ändamålet.

Om ändrad
sätt för
offentlig-
görande af
allmänna
kungörelser
och tillkänna-
gifvanden.
(Forts.)

En ärad talare från Dalarne anförde, att det finnes författningar, som behöfde ända till fyra timmar för att uppläsas. Jag vill icke tvista med honom härom, huru det går till i den provins han tillhör. Men i den församling, jag tillhör, går det så till, att presten från predikstolen säger: »här har kommit Kongl. Maj:ts eller Riksdagens författning angående det och det, hvilken författning finnes tillgänglig hos pastorsembetet att taga del af.» I dessa tider, då Riksdagen plitar och ändrar lagar och författningar år ifrån år, är det nödvändigt att underrättelse lemnas församlingarne, när någon ny författning kommer ut eller en gammal sådan blir ändrad. Men sättet härför måste reformeras.

Dessa långa auktionskungörelser, som förut lästes upp i kyrkorna och ibland voro ett halft ark långa, förekomma hos oss åtminstone numera aldrig. Om dylika kungörelser ankomma, läser presten upp: auktion hålles der och der å det och det, så att uppläsandet af dessa långa kungörelser förefinnes, som sagdt, icke mer hos oss. På landet i allmänhet kunde det ju gå till på samma sätt. För allmänheten der skulle det mången gång vara ganska svårt att reda sig, om de ej finge del af vissa kungörelser. Vi hafva t. ex. något som heter väghållningsskyldighet och härom är i lag stadgad att: "när bristfälligheter å väg uppstått, skola, sedan syn derå verkstälts, kungörelser öfver de befunna bristerna ovilkorligen uppläsas från predikstolen å andra söndagen, som i ordningen infaller efter syneförrättningens slut. Huru skall en sådan kungörelse delgifvas församlingen, om ej från predikstolen? Bristerna skola dessutom vara afhjelpa inom viss tid. Sker detta ej inom den bestämda tiden, utlyses auktion å väglagningsarbetet, hvarefter kostnaden härför uttages af den det vederbort. Att införa dylika kungörelser i tidningarne skulle ej på alla ställen gå för sig. Det har dessutom visat sig, att kostnaden för dessa auktionskungörelser införande i tidningarne belöpt sig till betydliga summor. Hvem skall för öfrigt betala annonskostnaden? Slutligen kan väl ej allmänheten tvingas att köpa eller hålla sig med tidningar.

Jag anser för min del att en återremiss icke skulle tjena till något annat än att ånyo besvära lagutskottet utan resultat, och då jag icke vill hafva någon förändring och icke heller finner något förslag, som är bättre än det föreliggande, yrkar jag rent afslag.

Med herr Lyttkens förenade sig herrar *Norén*, *Bengtsson* i Kärrmossen och *Börjesson*.

Herr *Lilienberg*: Jag anser mig böra upplysa Kammaren om hvad som nyss meddelats mig, nemligen att Första Kammaren har återremitterat detta utlåtande till lagutskottet.

Herr *Nyström*: Jag ansåg redan från början, att denna diskussion skulle vara ofruktbar, ty om denna Kammare nu skulle afslå betänkandet, medan det af Första kammaren återremitteras, skulle ju resultatet blifva af noll och intet värde. Derfor ber jag få instämma i herr *Lilienbergs* förslag om återremiss.

Herr Wagenius: Man skulle möjligen kunna misstänka mig för att vilja yrka bifall till utskottets hemställan af rent egennyttiga motiv och vara en af dem, som derigenom hoppades på att få någon lättnad i utöfvandet af mina embetsgöromål. Jag vill deremot först och främst säga att så länge det är min embetspligt att läsa upp kungörelser från predikstolen, så gör jag det, men under det att jag fullgör denna min embetspligt, kan jag ej undgå att erkänna, att detta sätt för offentliggörande af åtskilliga lagar, författningar och dylikt förefaller mig olämpligt. Det första skälet härför är det, att då församlingen kommer tillsammans i kyrkan, så är det för att bevista gudstjensten och få höra Guds ord och bedja och lofva Herran, men de hafva icke kommit dit för att höra åtskilliga lagar, författningar och nyheter från världsliga auktoriteter. Det är därför klart, att det måste kännas som en kall dusch, när presten kommer upp på predikstolen och läser upp en hop kungörelser. Det andra och det egentliga skälet, hvarför jag önskar en förändring härutinnan, är det, att lagen om kungörelsers uppläsande är sådan, att den icke kan efterleivas, och den efterleves heller ingenstädes. Enligt mitt förmenande synes det därför vara föga ändamålsenligt att hafva kvar en lag, som är af den beskaffenhet, att den icke kan efterleivas, men likväl stadgar ansvar för den som öfverträder densamma. För några år sedan blef en prest tilltalad därför att han icke läste upp kungörelserna ordentligt. Hur gick det med honom? Jo han blef dömd till 4 månaders suspension därför att han icke läste upp alla kungörelserna och icke läste dem så högt, att de kunde höras öfver hela kyrkan. Sådant kan hända, och man får tacka församlingarne, som hafva fördrag med presten och öfverseende med honom, så att de icke anklaga honom därför att han icke till punkt och pricka efterlefver lagen. Vanligen tillgår det så, att man blott uppläser titeln på kungörelsen och meddelar hvad den innehåller i största korthet. Men att sådant får ske beror på att församlingsborna äro fördragsamma.

För min del är jag så öfvertygad om den nu gällande lagens olämplighet, att jag skall vara med om hvilken inskränking som helst, som kan visa sig lämplig. Jag instämmer i herr Lilienbergs yrkande på återremiss.

Herr Pålsson: Herr talman, mine herrar! Jag vill icke vara mångordig, då jag skall yttra mig i denna fråga. Det måste medgifvas att det är en fråga som har en viss betydelse. Man kan med skäl fråga: finnes det någon kyrkoförsamling i hela riket, der lagen om kungörelsernas uppläsande i kyrkan efterleves? Jag tror det icke. Lagen är således af den beskaffenhet, att den *icke kan* efterleivas, och den är sålunda föråldrad såsom lag. Den bör ersättas af något, som är bättre, som är mera tidsenligt, som är af den beskaffenhet, att det kan hållas i helgd. Och för att detta skall kunna ske vill jag instämma med dem, som yrkat återremiss till utskottet. Är det en möjlighet för utskottet att framkomma med ett bättre och tidsenligare förslag än det, som utskottet nu aflemnade till kammaren, så är ju detta en önskan, som kan vara värd att gå i uppfyllelse.

Jag instämmer med de herrar, som yrkat återremiss.

Om ändradt sätt för offentliggörande af allmänna kungörelser och tillkännagifvanden.
(Forts.)

*Om ändradt
sätt för
offentlig-
görande af
allmänna
kungörelser
och tillkänna-
gifvanden.
(Forts.)*

Herr Redelius: Herr talman, mine herrar! Såsom deuna fråga nu står för ögonblicket, vill jag icke inlåta mig i en saktidiskussion rörande densamma. Men jag begärde ordet af den anledning, att det synes mig som om en missuppfattning vore för handen i afseende på frågans formella behandling, och det tyckes mig som om det vore med kammarens värdighet öfverensstämmande att tillåta utskottet att lägga fram ett förslag som det sjelf vill stå för. Lagutskottets vice ordförande har tillkännagifvit att det i utskottets utlåtande insmugit sig ett ofrivilligt misstag, som påkallade en rättelse från utskottets sida; och då synes det som om det vore, jag vet icke om jag får begagna ordet, grannlaga, att en återremiss borde medgifvas, för att rättelse må komma till stånd och utskottet må komma i tillfälle att för kammaren framlägga ett utlåtande som det sjelf gillar. Det är, herr talman, af detta skäl som jag ber att få instämma i herr Lilienbergs yrkande på återremiss.

Herr Zimdahl: På sätt, som nyss antyddes, hade jag icke velat inlåta mig närmare på saken, sådan den nu föreligger; men då frågan blifvit upptagen af andra talare, så har äfven jag önskat säga några ord.

Det kan synas, som om jag skulle hafva anledning att vara tillfredsstäld med det förslag som här blifvit af lagutskottet framlagdt, hvilket ju går i samma rigtning som motionen; men det torde ursäktas mig, att jag icke kan vara nöjd med att lagutskottet kommit till Riksdagen med ett förslag, som i sjelfva verket sönderrifver och förtrycker motionen och dess syfte. Och det låter väl ända icke förneka sig, att det från kyrklig synpunkt är opassande och olämpligt, att kungörelser öfver frågor, som äro främmande för gudstjensten, skola från predikstolarne och i kyrkorna uppläsas. Säkerligen skall det af mången anses fantastiskt, men jag tviflar ej ett ögonblick derpå, att han, som fordom ur Jerusalems tempel utdref dem, som der köpte och sålde, skulle, om han personligen ginge här nere, hafva visat icke mindre nitälskan i att undanrödja det nuvarande sättet för kungörelsens offentliggörande, än då för templets helighållande. Det är för öfrigt så mycket större skäl att i det nuvarande förhållandet söka få en ändring, som mig veterligen det icke finnes något annat land, hvar-est ett sådant förfaringsätt vid kungörelsens offentliggörande eger rum, som just vårt. I våra grannländer, Norge och Danmark, meddelas kungörelserna ju också på ett helt annat sätt än hos oss.

Mot motionens syfte har gjorts den invändningen, att den som icke vill höra på när kungörelserna uppläsas efter predikans slut, har frihet att aflägsna sig från kyrkan. Detta är visserligen en sanning. Men den, för hvilken frågan ställer sig såsom en samvetssak, må väl också hafva rätt att fordra, det kungörelserna offentliggöras på annat sätt, än det nuvarande, och detta kunde, enligt mitt förmenande, ske ungefärligen på det sätt, jag i min motion föreslagit.

Det har blifvit framhållet, att kungörelserna kunde tillkännagifvas på det sättet, att endast deras innehåll blefve omnämndt och att lagarnes titlar upplästes. Men detta blir ju onekligen en lagöfver-

trädelse, och icke kan det vara lämpligt att vilja hafva qvar en lag, som icke kan efterlefas.

På dessa grunder, herr talman, får jag vidhålla yrkandet om återremiss.

Herr Hedin: Herr talman! Jag anhåller till en början att få instämna i de skäl, som af den näst siste liksom af flere andra talare anförts för ärendets återremittering till utskottet. Men jag anhåller att till dessa skäl få foga ett annat.

Det nu förevarande ärendet har visat sig vara af den beskaffenhet, att i en särskildt, ovanligt hög grad på en gång varmt intressera och dessutom verkligen roa kammaren. Och från denna omständighet hemtar jag en osökt anledning att yrka på frågans återförvisning. Om kammaren täcktes återremittera ärendet till utskottet, så hafva vi att påräkna en glad stund, hvilken väl kan behövas under de debatter, som inom kort stunda.

Herr talman! Jag yrkar återremiss.

Herr Sven Nilsson: Jag är icke af alldeles samma mening som den siste ärade talaren; jag tror att vi icke äro här för att roa oss, utan för att allvarligen överlägga angående en allvarlig fråga.

Då det är så, att vi ej kunna vänta oss annat än samma resultat efter en återremiss till utskottet, som nu föreligger, så kan jag för min del icke anse att lagutskottet ännu en gång får behandla frågan. Det är af den anledningen, som jag yrkar afslag, då jag föreställer mig att resultatet i alla fall blir det samma, när ärendet en gång kommer från utskottet. Det är således af ren grannlagenhetshänsyn som jag gör detta yrkande. Just därför att jag är öfvertygad om att det skall få ett sådant slut, vill jag icke besvära utskottet med en fråga, som icke har större utsigt att vinna kammarens bifall.

Den ärade vice ordföranden i utskottet har icke gjort någon annan anmärkning mot betänkandet, än mot första punkten, och denna anmärkning var endast af formel beskaffenhet. Hade han vändt sig mot andra punkten, så skulle jag för min del kanhända låtit beveka mig till en återremiss. Den andra punkten anser jag nemligen vara så alldeles oantaglig, att jag icke kan godkänna något sådant, nemligen att lägga i Kongl. Maj:ts hand att bestämma öfver hvilka handlingar, som skola publiceras och om de skola publiceras i kyrkan eller på annat sätt. Jag anser att genom en sådan bestämmelse en så stor myndighet och makt kan blifva lagd i presterskapets händer emot allmänheten, att man säkerligen skall komma att ångra det samma.

Vi skola dessutom betänka, att det icke är det samma med publicerandet af kungörelser på landet som i städerna. I städerna, der tillgång på tidningar för samhället finnes ganska rikligt, kan hvem som helst taga en tidning i sin hand och derur få reda på för staden utsatta sammanträden och dylikt, som för staden kan vara af vikt. Men så är det ingalunda på landsbygden. För dessa kommuner finnes inga särskilda tidningar. Jag är därför fullt förvissad om, att allmänheten icke skulle få en sådan kännedom om kyrko- och kom-

*Om ändrad
sätt för
offentlig-
görande af
allmänna
kungörelser
och tillkänna-
gifvanden.
(Forts.)*

Om ändradt sätt för offentliggörande af allmänna kungörelser och tillkännagifvanden.
(Forts.)

munalstämmor samt andra sammanträden m. m., som är så ytterst viktigt för församlingen, om kungörelsernas uppläsande i kyrkan toges bort. Och det är därför som jag för min del, då jag icke ser någon den allra ringaste våda i det sätt som nu praktiseras, anser att det gamla sättet också kan fortfarande med fördel användas. Den, som icke vill höra på kungörelserna, har ju rätt att gå sin väg. Och det är ju också förhållandet att så sker. Men i alla fall blifva kungörelserna mycket mera spridda i församlingarne på sätt kungörandet nu tillgår än på något annat sätt.

Jag yrkar afslag på betänkandet.

I detta yttrande instämde herrar *Lasse Jönsson, Magnus Jonsson* och *Jonson* i Fröstorp.

Herr Zimdahl: Då lagutskottets ordförande i Första Kammaren och vice ordförande i Andra Kammaren yrkat att frågan måtte blifva till utskottet återremitterad, vore det besynnerligt om en sådan återremiss blefve förvägrad. Det är ju endast fråga om att lagutskottet skulle sättas i tillfälle att inkomma med ett utlåtande, för hvilket det sjelf skulle vilja stå.

Jag yrkar fortfarande återremiss.

Herr A. P. Danielson: Med all aktning för lagutskottets ärade ordförande och vice ordförande samt deras här och i medkammaren framställda önskan att frågan måtte återremitteras, måste jag dock betrakta detta som en onödig och ändamålslös åtgärd, emedan lagutskottet derigenom skulle kunna komma på den tanken, att Andra Kammaren i hufvudsak gillar dess förevarande förslag, hvilket ju dock, som jag tror, tydligen icke är fallet, att döma af den här i ämnet förda diskussion.

En sak har jag under öfverläggningen icke fått klar för mig. Att de personer, som här uppträdt och understödt motionen af det skäl att de icke gå i kyrkan, emedan de hysa annan uppfattning i religiösa ting än statskyrkans läror, kan jag nog förstå, men att de som vilja upprätthålla statskyrkan kunna vara villiga till förändringar, som än mera skulle underlätta söndring, kan jag deremot icke rätt fatta, ty skulle de frikyrklige härvid få sin vilja, skulle helt säkert deraf följden blifva, att våra kyrkor komma att af desse besökas ännu mindre än hvad nu är händelsen.

Jag yrkar afslag å utlåtandet.

Herr Sjöberg i Stockholm: Denna diskussion har redan räckt alltför länge och jag borde således icke göra den än längre. Men det har under diskussionen fäalts ett och aunat yttrande, som föranleder mig att biträda den mening, som lagutskottets ärade vice ordförande framställt, att under de af honom angifna förhållanden en återremiss bör ega rum.

Herr Danielsons första yttrande kunde jag icke från min plats fullständigt uppfatta, men det kom sig förmodligen deraf, att han icke

denna gång uttalade sig med sin vanliga styrka och bestämdhet. Men ett och annat hörde jag dock, och det är det, som föranleder mig att fråga min gamla föresats att icke yttra mig utom ämnet, ty frågan, åtminstone sådan den först framställes, är ju icke någon annan än en fråga om återremiss.

Herr Danielson yttrade nemligen, att han alls icke ville lemna åt presterna rättigheten att afgöra, hvilka kungörelser skulle läsas upp eller icke. Så vidt jag emellertid har mig bekant, och fastän stadsbo har jag någon kännedom derom, begagnar sig presterskapet just af en sådan rättighet i detta fall. Icke lära väl herrarne få höra från predikstolen någon längre lag eller förordning uppläsa från början till slut. Är det t. ex. tänkbart, att den allmänna strafflagen blifvit uppläst i någon församling i Sverige. Hvad man genom ännu gällande stadganden i fråga om allmänna författningars och kungörelser uppläsande från predikstolen åstadkommit, har således i sjelfva verket varit att tvinga presterna att göra sig till lagbrytare. Men det finnes väl icke någon, som skulle vilja anklaga en prest därför, att denne icke fullständigt uppläste en lag eller förordning af större omfattning, och troligen skulle den, som pligtskyldigast försökte ett sådant uppläsande, utsätta sig sjelf för åtlöje.

Ur hvilken synpunkt som helst lär emellertid en revision af de författningar som gälla i detta hänsende icke kunna fränkännas en viss vikt, ty jag håller strängt på, att man hvarken i smått eller stort skall tvinga någon att blifva lagbrytare. I fråga om andra punkten vill jag medgifva herr Sven Nilssons anmärkning, att den icke är tillfredsställande, men det vore ju med hänsyn dertill så mycket större skäl att göra ett försök att få något bättre än det nu rådande. Det synes mig i öfrigt, som om en viss grannlagenhet fordrade, att man icke afklippte frågan genom att neka återremiss. Och det är väl en till den grad billig önskan, att både frihandlare och protektionister skulle kunna gå in derpå.

Herr Folke Andersson: Herr Talman! Inom utskottet voro visserligen meningarne i denna sak mycket delade. Men då man insåg att presterna, eburu det är deras åliggande enligt lag, i många fall icke gerna kunna uppläsa alla kungörelser och i hela deras längd, blef man slutligen ense derom, att man borde söka ställa den förevarande lagen i öfverensstämmelse med vedertagen och i tysthet gillad praxis, hvarigenom presterna sluppo att vidare blifva lagbrytare i detta fall. Detta har varit hufvudskälet för lagutskottets föreliggande förslag. Önskar kammaren bibehålla stadgandet sådant det nu är, vill jag icke motsätta mig det; och öfverlemnar derföre, utan att framställa något yrkande, saken till kammarens afgörande.

Herr vice Talmannen L. O. Larsson: Det ser verkligt ut som om flertalet af Kammarens ledamöter icke ville vara med om den här så mycket diskuterade storartade reformen. Man har talat om att grannlagenhet mot utskottets ärade vice ordförande, hvilken såsom reservant yrkat återremiss af utlåtandet, betingade ett sådant beslut

*Om ändrad
sätt för
offentlig-
görande af
allmänna
kungörelser
och tillkänna-
gifvanden.
(Forts.)*

Om ändradt sätt för offentliggörande af allmänna kungörelser och tillkännagifvanden.
(Forts.)

af Kammaren. Jag kan åter icke finna annat än att det vore att visa ganska mycken ogrannlagenhet mot lagutskottet, om man återremitterade ett ärende, hvars behandling här i kammaren tydligen ådagalägger, att man icke vill sjeliva saken. I öfrigt synas mig de skäl, som anförts för återremiss, icke vara af beskaffenhet att böra föranleda en sådan, och jag anser därför bäst att man genast afslår utlåtandet.

Man säger, att det icke är tillbörligt att bibehålla en lag, som i praktiken aldrig efterlefves och hvarigenom man så att säga gör presterna till lagbrytare. Men begår man aldrig större lagbrott, än det, hvartill presterna göra sig skyldiga genom att de vid gudstjensten icke uppläsa långa bolagsordningar, reglementen och dylikt, så tror jag man kan hafva godt samvete. Jag anhåller om proposition å afslag å det föredragna utlåtandet.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen proposition dels på ärendets återremitterande till utskottet och dels på afslag å utskottets hemställan; och fann herr talmannen den förra propositionen hafva blifvit med öfvervägande ja besvarad. Votering blef emellertid begärd och företogs i enlighet med följande nu uppsatta och af Kammaren godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att lagutskottets utlåtande n:o 7 skall till utskottet återförvisas, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har Kammaren afslagit nämnda utlåtande.

Omröstningen visade 76 ja men 108 nej; och hade Kammaren alltså afslagit utskottets hemställan.

§ 9.

Om införande af obligatoriskt civiläktenskap.

Sedan herr talmannen aflägsnat sig och ledningen af kammarens förhandlingar öfvertagits af herr vice talmannen, företogs handläggning af lagutskottets utlåtande n:o 8, i anledning af väckt motion om införande af obligatoriskt civiläktenskap.

Motionären, ledamoten af Andra Kammaren herr *E. J. Ekman* hade (motion n:o 60) föreslagit, att Riksdagen ville för sin del besluta, att, med upphäfvande af hittills gällande lagstadganden för äktenskaps afslutande, civiläktenskapet hädanefter må vara den enda lagliga formen för ingående af äktenskap, men hemstälde utskottet, att motionen icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Sedan denna utskottets hemställan blifvit uppläst anförde:

Herr Ekman: Att lagutskottet skulle afstyrka motionen om obligatoriska civiläktenskaps införande, det hade jag verkligen väntat, men att skälen för detta afslag skulle vara så svaga, det hade jag dock icke trott. Men jag skall icke så mycket undra öfver, att skälen varit svaga, ty det är icke så godt att skrifva ett betänkande med afstyrkande af en rättmätig sak. Det synes, som om lagutskottet känt, att det icke är så godt att komma undan det berättigade, som ligger i mitt yrkande om obligatoriskt civiläktenskap. Jag skall nu öfvergå till en kort granskning af lagutskottets utlåtande.

Utskottet yttrar å sidan 3 i betänkandet:

“Äfven om man med motionären anser äktenskapet såsom en hufvudsakligen borgerlig institution och dess afslutande såsom en hufvudsakligen borgerlig angelägenhet, synes det ingalunda olämpligt att åt äktenskapets ingående gifves en religiös form, som är särskildt egnad att i kontrahenternas medvetande inskräpa, att det aftal, som härvid ingås, medför förpligtelser af djupt ingripande art och afsedda att gälla för hela lifvet.“ Ja, äfven jag anser lämpligt att vid ingäendet af en så vigtig handling man åt densamma gifver en religiös form; och jag skall be att få påpeka att jag i slutet af min motion yttrat: “må därför hvar och en vid sitt äktenskaps afslutande få fritt dermed förena de religiösa handlingar, hvaraf han har behof“. Jag tror att hvarje vigtig handling i lifvet bör helgas genom Guds ord och bönen; men jag vill opponera mig mot att man *tvingar* en mängd religiösa former på människor, för hvilka dessa religiösa former icke hafva något värde. Jag har varit i tillfälle att vid en föregående riksdag i denna kammare betona en sak, som jag nu återigen vill betona, nemligen vigten af att få *sanning* i våra religiösa former. Religionen är en alltför vigtig sak, för att kunna användas när som helst och huru som helst, ja, rent af påtvingas människor, som icke vilja hafva med dess former att skaffa.

Vidare säger utskottet, att “den svenska staten har, såsom en kristlig stat, valt den kyrkliga formen för äktenskapets afslutande.“ Då vill jag fråga: skulle det icke vara öfverensstämmande med en kristlig stats verksamhet att se till att man icke söker påtvinga religiösa former, sådana som äktenskapets, på personer, hvilka ej vilja veta af något sådant?

Men icke nog härmed. Lagutskottet säger att den svenska staten “uppdragit åt svenska kyrkans prester, som ju tillika äro statens tjenare och jemväl hafva många andra borgerliga förrättningar sig anförtrodda, att genom vigselns förrättande gifva åt äktenskapet, på samma gång som den kyrkliga välsignelsen, dess borgerliga giltighet.“ Men förhåller det sig nu så? Nej, visst icke. Det är just denna inkonsekvens i statskyrkan som bör bortfalla, att svenska statskyrkan hyser inom sitt sköte och räknar som sina medlemmar personer, hvilka icke döpts och icke heller konfirmerats, men hvilka icke desto mindre af den “kristliga“ svenska staten icke tillåtas undfå den kyrkliga välsignelsen. Om ömheten vore så stor för alla medlemmar

Om införande af obligatoriskt civiläktenskap. (Forts.)

af svenska statskyrkan, att man vill att alla skola få den kyrkliga välsignelsen, hvarför då göra undantag för sådana, som icke blifvit döpte eller konfirmerade, hvilka dock faktiskt och lagligt tillhöra svenska statskyrkan.

Lagutskottet säger vidare, att genom införande af obligatoriskt civiläktenskap skulle det uppstå två former för äktenskap, emedan det skulle finnas personer, hvilka icke åtnöjdes med endast den borgerliga formen, utan alltid skulle önska den kyrkliga välsignelsen. Så skulle dock visst icke blifva fallet.

Det är emot att hafva två särskilda former för ingående af lagligt äktenskap, som jag opponerat mig. Om civiläktenskapet blir obligatoriskt, få vi icke derigenom två särskilda former för lagligt äktenskap, utan endast en sådan med ett kyrkligt appendix för de personer, som önska ett sådant tillägg, men formen för äktenskapets avslutande blir en och densamma. För icke länge sedan råkade jag en person, som i tidningarne sett att jag väckt denna motion. Han tyckte att det var underligt, att jag föreslagit något sådant, enär han trodde att det civila äktenskapets betydelse stode mycket efter det kyrkligas och att man kunde efter tre år upplösa ett civilt äktenskap.

Häruti har man ett exempel på, hurusom de närvarande olika formerna för äktenskapet i folkmedvetandet grundlägga den tanken, att det kyrkliga äktenskapet är mera bindande än det civila och eger större kraft och värde än detta.

Man har också sagt, och i lagutskottets föreliggande betänkande är särskildt betonadt, att det skulle vara underligt, om personer, som tillhöra svenska statskyrkan, kunde taga anstöt af att vid äktenskaps ingående emottaga den kyrkliga välsignelsen. Men dermed förhåller det sig så, att det finnes personer, som lida af den osanning, som finnes i vigselformuläret. Jag vill erinra om, huru osmakligt det t. ex. är att höra åtskilliga af statskyrkans prester stå och kalla sig sjelfva Jesu Kristi tjenare. Visserligen finnas åtskilliga bland dem, som verkliga äro det; men i allmänhet är det dock icke så. För att blifva en Jesu Kristi tjenare fordras andra kvalifikationer än de betyg, som utlemnas af de akademiska konsistorierna. Just det förhållandet att personer, som äro långt från att vara hvad de säga sig vara, måste stå och försäkra något sådant ex officio är både bedröfligt och sårande för dem, som veta huru det står till med många af dessa prester.

Vidare vill jag erinra om en annan osanning i formuläret. Presten skall enligt detta säga till kontrahenterna: "förgäten aldrig att detta edert äktenskapsförbund är oryggligt." Är detta männe sant? Är det så stäldt i den svenska "kristna" staten och dess kyrka, att äktenskapet är oryggligt? Det är icke oryggligare än så, att en person, som vill skilja sig från sin maka, endast behöfver resa öfver Öresund till grannlandet Danmark och att han eller hon stannar der några månader, för att sålunda få äktenskapet upplöst. Kan det då vara rätt att presten vid vigseln skall stå och säga: "kommen ihåg att detta förbund är oryggligt", då en skilsmessa kan regleras så lätt och hastigt?

Väcker man motion om obligatoriskt civiläktenskap, ause menniskor i allmänhet, att man kommer med något alldeles nytt. Men så är dock icke förhållandet, det är tvärt om en återgång till det gamla. Det förhåller sig härmed, såsom då man ville afskaffa konfirmationen; då får man äfven höra att man vill införa nybeter, ehuru ett sådant förslag innebär alls icke någon nyhet. Ty när infördes väl konfirmationen i Sverige? Jo år 1811. Denna institution är sålunda icke fullt 100 år gammal i vårt land, och att afskaffa den vore sålunda endast en återgång till det gamla. Och huru förhåller det sig i sjelfva verket med civiläktenskapet? Jo, det var allmänt inom den kristna kyrkan, ända till dess Carl den store, omkring år 800, sökte införa kyrklig vigsel. Först genom tridentiska mötets beslut blef det kyrkliga äktenskapet allmänt antaget inom den katolska kyrkan. Som bekant var Luther på det skarpaste emot, att de kyrkliga myndigheterna blandade sig i denna angelägenhet. Jag har redan en gång förut fäst uppmärksamheten på detta, vid 1885 års riksdag, då jag hade äran yttra mig härom i denna kammare; och jag ber nu att ytterligare få i herrarnes minne återkalla något af hvad han säger i detta ämne. I ett arbete "Liten vigselbok för enfaldiga prester", hvilken Luther affattade i sitt dödsår (1546), och hvilken i den äldre lutherska kyrkan var upptagen såsom ett bihang till Luthers lilla katekes, yttrar han sig i förordet sålunda: "Så många länder, så många seder, säger det gamla ordspråket. Och efter som nu bröllopp och äkta stånd är *en verldslig förrättning*, så anstår det oss, andliga eller kyrkotjenare, *att intet vilja häruti ordna eller regera*, utan att låta hvarje stad och hvarje land hafva sitt bruk och sin sedvana, som de nu äro vedertagna. Några föra bruden två gånger till kyrkan, både afton och morgon, några blott en gång; några proklamera det och utlysa äktenskapet från predikstolen två eller tre veckor i förväg. Allt sådant låter jag herrar och råd göra och föranstalta, som de vilja; det kommer mig icke vid. Men om man begär af oss att välsigna de trolofvade före vigseln eller vid vigseln, att bedja för dem *eller också att viga dem*, så äro vi skyldige att göra det." Sådan var alltså Luthers åsigt; och det dröjde ända in på 1700-talet, inuan den kyrkliga vigseln blef lagstadgad i de protestantiska länderna, och detta skedde då i sammanhang med införande af domkapitelsinstitutionen. Sådan är denna frågas historia. Det kyrkliga äktenskapet är ännu icke 200 år gammalt, och att nu föreslå införande af obligatoriskt civiläktenskap innebär sålunda alldeles icke någon nyhet, utan fast hellre en återgång till det gamla bruket.

Jag ber nu att ytterligare för några ögonblick få taga den ärade kammarens uppmärksamhet i anspråk för att lemna en liten statistik öfver denna frågas ställning i de olika länderna. Dessa uppgifter har jag hufvudsakligen hemtat ur Linders "Nordisk Familjebok", der de finnas meddelade af justitierådet Annerstedt; och har jag endast i obetydlig mån kompletterat dem. Det visar sig då, att i England har sedan 1836 civiläktenskapet varit valfritt. I Frankrike blef civiläktenskapet 1797 påbjudet såsom obligatoriskt, och derefter och i sammanhang med den franska rätten blef det antaget i de land, Bel-

Om införande af obligatoriskt civiläktenskap.
(Forts.)

Om införande af
obligatoriskt
civiläktens-
skap.
(Forts.)

gien, Rhenprovinserna m. fl., hvilka under Napoleon I:s tid kommo under Frankrike. I tyska kejsardömet blef civiläktenskapet obligatoriskt genom lagen af den 6 februari 1875. I Österrike blef civiläktenskapet infördt 1878 såsom formen för äktenskap mellan personer, som ej kunna erhålla kyrklig vigsel. I Danmark är civiläktenskapet för vissa fall tillåtet sedan 1851 och i Norge likaledes sedan 1845. I Holland har det borgerliga äktenskapet varit rättsgiltigt sedan reformationen eller, rättare sagdt, i alla tider, och det har der varit obligatoriskt eller den *enda* rättsgiltiga äktenskapsformen sedan 1580. I Schweiz är civiläktenskapet obligatoriskt i somliga kantoner och valfritt i andra. I Italien lär det trungna eller obligatoriska civiläktenskapet vara infördt för *hela* konungariket sedan den 1 januari 1866 och i Donaufurstendömena sedan 1864. I Skotland har det kyrkliga äktenskapet, liksom i Holland, aldrig varit någon tvångssak. I Nordamerikas förenta stater är civiläktenskapet infördt allt sedan konstitutionen antogs, eller år 1783. Jag vill med allt detta hafva visat, att det aldeles icke är något för Sverige egendomligt, som jag i min motion föreslår; i synnerhet som äfven här i Sverige obligatoriskt civiläktenskap redan är för vissa fall lagstadgadt. Frågan gäller blott att göra hvad som nu är undantag till regel, gällande lika för alla. Det gifves kanske en och annan som ryggar tillbaka för de praktiska svårigheter, som befaras blifva en följd af förslagets genomförande. För min del är jag dock öfvertygad, att om blott civiläktenskapet blefve lagstadgadt, skulle man nog också veta att träffa lämpliga anordningar, som lände vederbörande kontrahenter till bätnad. Jag tänker mig t. ex. den utvägen, att presten fortfarande kunde avsluta äktenskapet, men då icke såsom en kyrkans, utan endast såsom en statens tjänare. De som då ville hafva äfven kyrklig vigsel kunde ju få det; men de som icke önskade det skulle slippa det tvång derutinnan, som de nu äro underkastade.

Då jag är öfvertygad, att detta är en fråga, som har framtid för sig, fastän den för närvarande måste kämpa sig fram genom många svårigheter, ber jag, herr talman, att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till min motion.

Herr Redelius: I motsats mot den föregående talaren ber jag få yrka bifall till utskottets betänkande. Jag skulle dock vilja säga ett par ord till nämnde talare. För det första är jag icke så reaktionär som han, ty han synes vilja föra frågan bakåt i tiden, ja ända till den för-kristliga tiden. Jag åter vill taga frågan i betraktande under nuvarande tidsomständigheter och med blicken riktad mot framtiden.

För det andra synes det mig, som om man ville i frihetens namn slå i hjel friheten. Sådant kan visserligen vara anmärkningsvärdt, men något nytt är det visserligen icke, kan derföre icke öfverraska såsom sådant. Alla känna vi af historiens vittnesbörd, att människor i förflutna tider hafva i frihetens, jemlikhetens och broderlighetens namn slagit i hjel hvarandra.

Hvad angår det af samme talare fälda yttrandet, att uttrycket

“Kristi tjenare“ om presten skulle vara så anstötligt på den grund, att presten kunde vara en ovärdig prest och således icke förtjena den titeln, och att det skulle vara en osanning att i sådan händelse begagna densamma, så tillåter jag mig påstå, att presten *är* Kristi tjenare, han må för öfrigt vara värdig eller ovärdig. Jag vill klargöra detta genom en liknelse. Om en stats regering skickar ett sändebud till en annan stat, så kan det ju hända, att detta sändebud är otrogen mot sitt eget land och inlåter sig i förrådiska underhandlingar med sitt eget lands fiender. Då blir frågan, om sändebudet ändå är och skall kallas sändebud för det land, som skickat honom, eller om förräderiet har den verkan, att sändebudet med detsamma upphör att vara sändebud. En annan bild vill jag hemta ur det dagliga lifvet. Man har en tjenare, som är otrogen. Icke vill man väl derföre fränkänna honom hans egenskap af tjenare. Ty gör man det, så kan man ej heller straffa honom såsom otrogen tjenare. På samma sätt, menar jag, förhåller det sig med oss prester. Vi kunna också vara otrogne och ovärdige. Ville man af sådant skäl fränkänna oss egenskapen att vara Kristi tjenare, så befriade man ju oss ock från ansvaret såsom sådana. Vi skulle då icke kunna såsom sådana straffas, i fall vi blifva otrogne de förpligtelser, vi iklädt oss. Jag vill icke, så angenämt det än kunde vara i visst hänseende, vara med om att friftaga oss från denna ansvarighet.

Hvad åter angår uttrycket *borgerligt*, får jag förklara, att jag icke tager illa vid mig deraf. Vill man nyttja ordet *verldsligt*, så tager jag för min del icke heller anstöt deraf. Ty verldsligt är ju äktenskapet så till vida, att det endast hörer till denna världen. Och borgerligt kan det kallas, då ju äktenskapet är grundvalen för familjen, och familjen är grundvalen för det borgerliga samhället. Då detta uttryck borgerligt således icke väcker anstöt, utan man mycket väl kan tåla det; hvad är det då, som väcker missbelåtenhet. Hvad är det som man vill hafva bort, då man talar om införandet af obligatoriskt civiläktenskap? Den föregående talaren sade att dylikt äktenskap skulle, ändock att förslaget antoges, kunna afslutas inför presten. I så fall är ju presten ingen buse, så att man behöfver vara rädd för honom, om man vill ingå äktenskap, då man i alla fall skulle vända sig till presten, äfven om man icke ville fullborda äktenskapet med kyrklig vigsel. Jag föreställer mig att det finnes två saker, som utgöra frågans kärnpunkter, hvarom striden föres, nemligen Guds välsignelse och Guds bud. Och jag föreställer mig, att hvar och en menniska med religiös tro, han må för öfrigt vara kyrklig eller frikyrklig, tillhöra hvilken kristlig trosbekännelse som helst, vara lutheran eller baptist o. s. v., skulle vilja för *äktenskapets helgds skull* hålla på det kristliga äktenskapet. Äfven motionären talar om att äktenskapets helgd bör upprätthållas. Just för bevarande af denna äktenskapets helgd bör man hålla fast vid att äktenskapet är en gudomlig instiftelse. Men äfven om man med motionären anser äktenskapet såsom en hufvudsakligen borgerlig institution och dess afslutande såsom en hufvudsakligen borgerlig angelägenhet, delar jag den i utskottets motivering uttalade åsigt, att det ingalunda synes olämpligt att åt

Om införande af obligatoriskt civiläktenskap.
(Forts.)

*Om in-
förande af
obligatoriskt
civiläkten-
skap.
(Forts.)*

äktenskapets ingående gifves en religiös form, som är särskildt egnad att hos kontrahenterna inskräpa att det aftal, som härvid ingås, medför förpligtelser af djupt ingripande art och afsedda att gälla för hela lifvet. Derför förundrar det mig att man tager anstöt af det i nu gällande statskyrkliga vigselformuläret förekommande uttrycket, att äktenskapsförbundet är "oryggligt" och att "hvad Gud förenat skall meuniskan icke åtskilja".

På grund af hvad jag nu anfört anhåller jag att få yrka bifall till utskottets afstyrkande betänkande.

Herr Johansson i Kalmar: Det har anmärkts, att de skäl, utskottet anfört för sitt afstyrkande af motionen, skulle vara svaga, och grunden dertill skulle åter vara att söka deri, att utskottet bekämpat en rättfärdig sak och försvarat en orättfärdig. Ja, den åsigten är riktig, att, har man medvetenhet om att kämpa för en orättfärdig sak, gör detta skälen svaga, är man åter medveten om att man förfäktar en rättfärdig sak, gör detta medvetande menniskan stark och hennes skäl starka. Och då nu motionären vet med sig att han kämpar för en rättfärdig sak, har man skäl att antaga, att hans skäl äro starka. Jag har dock vid granskningen af dessa skäl icke funnit dem vara starka, och jag har derfor icke heller kunnat vara med om att tillstyrka hans motion.

Han anför, "införandet af obligatoriskt civiläktenskap vore således en skyldig gärd åt samvetsfriheten". Ja, det får man nu medgifva, att samvetsfrihet är ett tungt vägande skäl; men här väger det icke mycket, ty här har det ingen tillämpning. Motionären vill, att staten skulle afskaffa den nu stadgade formen för äktenskaps ingående och i stället påbjuda ett obligatoriskt civiläktenskap för alla sina medlemmar, det vill säga till förmån för en minoritet af vårt folk (han medgifver sjelf, att det ännu är en minoritet) påtvinga majoriteten en form för äktenskaps ingående, som den icke vill hafva. Och detta kallar motionären samvetsfrihet, att pluraliteten skall tvingas att afstå från den form för äktenskaps ingående, som deras samvete bjudit dem antaga, och i stället underkasta sig den form minoriteten funnit vara för sig lämplig. Såsom ett annat skäl uppgifver motionären, att han vill bereda statens öfriga medlemmar en "förmån", som de nu sakna. Dissenters, okonfirmerade och odöpta, hafva nemligen rätt att ingå civiläktenskap, men döpta och konfirmerade hafva icke denna rätt, och den vill han nu bereda dem. Menniskor, som äro kristna och som önska ingå äktenskap under en kristlig form, dem vill motionären nu bereda den förmånen att slippa denna kristliga form. Är detta från deras synpunkt en förmån? Lika gerna kan man kalla det en förmån att icke få åtnjuta kristlig begrafning, när man dör. Jag kan icke tro, att de skola betrakta det som en förmån utan snarare som en hädelse, då man säger: "vi skola förskaffa eder förmånen att slippa höra Guds välsignelse nedkallas öfver eder vid de viktigaste tillfällen i edert lif". Detta tror jag således icke heller vara något starkt skäl.

Sedan säger motionären, att han velat verka för upprätthållandet

af äktenskapets helgd, och att staten för sådant ändamål bör tillse, att formen för äktenskapets ingående är en och densamma för alla, och att denna form blir civiläktenskapet. Jag hemställer, om det kan vara mera verksamt för äktenskapets helgd, att i stället för den form, som nu begagnas, införa den af motionären föreslagna. Nu ingås äktenskapet inför en prest, som kallas och är en Herrans tjenare, och det ingås vanligen i kyrkan eller i hemmen samt med större eller mindre högtidlighet. I stället skulle nu scenen för äktenskapets ingående förflyttas till rättens sessionsrum, samma rum der det dömes och ransakas med tjufvär, mördare och andra brottslingar. I stället för förböner, välsignelser och inskräpandet af framtida pligter skulle ingenting annat förekomma än uppsättandet af ett protokoll. Man gifver till känna, att man vill ingå äktenskap med hvarandra, och man får ett protokollsutdrag derpå, på samma sätt som det går till då man erhåller lagfart å fång till fast egendom. Jag visar min åtkomst till den fastighet, jag förvärfvat, och erhåller ett lagfartsbevis derpå, som sätter mig i uteslutande rätt och besittning af egendomen. Jag kan för min del icke finna någon så synnerligt stor skilnad i ett protokollsutdrag öfver, att man tillhör hvarandra, och ett lagfartsbevis, som utvisar min rätt till min egendom. Jag hemställer, om motionärens form för äktenskaps ingående kan vara mera egnad att gifva helgd åt äktenskapet än den form, som nu användes? Vidare har motionären anført såsom skäl för antagande af den civila formen för äktenskaps ingående, att det bör vara öfverensstämmelse mellan äktenskapets innehåll och dess form, då han säger, att äktenskapet är en *borgerlig* inrättning, hvarför således äfven formen för dess ingående bör vara *blott borgerlig, juridisk*; det skulle icke erfordras någonting mera än att staten stadfäster min rätt, alldeles som vid laga förvärf af fastighet. Men motionären har icke visat, att äktenskapet är *blott* en borgerlig inrättning, att deri icke ingår något mer; tvärtom säger han i nästa punkt: "det är en rättighet, som hvarje *menniska*, utan hänsyn till om hon är en kristen eller icke, bör få åtnjuta, helt enkelt därför, att hon är en *menniska*". Här säger således motionären, att äktenskapet är en "menschlig" inrättning och att det är en rätt, som tillkommer *menniskan*, och det äfven om hon icke är medborgare, icke tillhör en stat. Jag påstår också, att äktenskapet är en menschlig inrättning och att *menniskan*, äfven innan hon blifvit medlem af ett samhälle, har rätt att ingå äktenskap och att hon äfven gjort det. Äktenskapet är en menschlig inrättning. Men *menniskan* är ett dubbelväsen, ett sinligt-förnuftigt väsen; hon har både själ och kropp, och båda dessa sidor få ett uttryck i den nuvarande formen för äktenskapets ingående. Båda momenten betonas uttryckligen, fastän helt naturligt det andliga framhålles mera, såsom varande grunden för de sedliga uppgifter och pligter, som äro oskiljaktiga från ett rätt äktenskap, och på grund häraf måtte väl denna form vara för mer och högre än den borgerliga formen, som icke vet af något sedligt eller andligt moment.

Nu vill motionären att i stället för denna form, der både det sinliga och andliga elementet fått sitt rätta erkännande, skulle sättas

Om införande af obligatoriskt civiläktenskap.
(Forts.)

Om in-
förande af
obligatoriskt
civiläkten-
skap.
(Forts.)

en annan, der det andliga elementet skulle alldeles strykas bort och hvarigenom åt äktenskapets ingående skulle gifvas karakteren af en uteslutande juridisk handling. Jag tillåter mig då fråga, om detta kan vara riktigt. Enligt min åsigt är det icke så. Den borgerliga formen kan gå an, så länge menkligheten ännu står på en lägre ståndpunkt. Men sedan kristendomen, med dess ädlare och förädlande uppfattning af alla menkliga förhållanden, varit verksam under århundraden, kan man icke vara tillfredsstäld med en sådan form, än mindre återgå till den ifrån en högre. Det vore att reformera baklänges, en reform, till hvilken en kristen kulturstat icke kan nedlåta sig.

Icke heller kan jag finna, att man med den lagstiftning, vi nu ega, har rätt att, såsom motionären gör, klaga öfver något förtryck från statens sida. Endast i det fall att staten icke toge någon hänsyn till att det gifves menniskor, som i kyrkligt afseende intaga en annan ståndpunkt än statskyrkans och ville tvinga dessa att antingen afstå från att ingå äktenskap eller ock underkasta sig den kyrkliga vigseln — endast då vore en sådan klagan berättigad. Men nu har ju staten medgifvit rätt att begagna civiläktenskapet för alla dem, som icke gilla statskyrkans uppfattning, så väl dissenters som icke konfirmerade och icke döpta. Ja, staten har gått ännu längre och medgifvit en ännu friare form för ingående af äktenskap, den, hvarom talas i 3 kap. 9 och 10 §§ giftermålsbalken. Derheter det nemligen: "häfdar man sin fästevinna, då är det ett *äktenskap*". Visserligen förutsätter staten, att det skall fullkommas med vigsel, men i händelse någon tredskas och undandrager sig vigsel, eger domaren *förklara* det sålunda uppkomna förhållandet för ett äktenskap. Då staten medgifvit allt detta, låt vara såsom ett undantagsförhållande, betingadt af menniskornas svaghet, har man sannerligen icke rätt att klaga öfver något förtryck och under namn af samvetsfrihet fordra ännu mera. Det enda, som ännu möjligen för staten skulle kunna anses återstå att göra i detta hänseende vore att medgifva civiläktenskap jemväl för dem, som i sin barndom och ungdom blifvit döpta och konfirmerade, och nu, fastän hyllande från statskyrkans afvikande åsigter, ändock stå kvar inom statskyrkan. Jag skulle för min del icke hafva något emot att utsträcka rätten att ingå äktenskap under civil form äfven till dessa i sådana fall, då endera af kontrahenterna, på sätt den vid motionen fogade resolution innehåller, blifvit i behörig ordning satt ifrån nattvardens bruk. Detta är emellertid ett ämne, hvarpå jag icke nu vill närmare inlåta mig. Endast det vill jag erinra, att utvägen att utträda ur statskyrkan ju alltid står öppen. De sätta ju icke något värde på statskyrkans förmåner, vare sig i det ena eller andra hänseendet; hvarföre gå de då icke ut?

Hvad åter beträffar det skälet, att äktenskapet nu avslutas af en prest, som kallar sig Kristi tjenare, men måhända icke är värdig att bära detta namn, så vill jag derpå svara, att det icke finnes någon säkerhet för att de verldsliga myndigheter, magistrat och kronofogde, inför hvilka civiläktenskapet avslutas, äro mera "värdiga". Likaså må

det väl vara sant, att akademiska betyg icke utgöra något bevis för att någon är en Jesu Kristi tjänare; men saknaden af akademiska betyg synes mig icke heller lemna någon garanti för att man är en Jesu Kristi tjänare.

Jag finner alltså de skäl motionären anført vara väl svaga och tror, att utskottet haft goda skäl för sitt afstyrkande af motionen, och anhåller om bifall till utskottets hemställan.

I detta yttrande instämde herr *Näsman*.

Herr Wretlind: Ehuru den föreliggande motionens öde icke kan betviflas, skall jag dock bedja att med några ord få stödja motionären. Den näst siste talaren yttrade, att hvar och en, som hade en kristlig tro, vore angelägen om, att inom samhället finnes ett kristligt äktenskap, och jag tror, att denna motion kan både väckas och stödjas af den, som vill se äktenskapet från kristlig synpunkt. Ty i allmänhet är man väl ense om, att ett äktenskap icke blir kristligare till sin karakter derigenom, att ett vigselformulär, äfven om detta är på bästa sätt sammansatt, läses öfver kontrahenterna.

Den förste talaren, motionären, nämnde bland annat också ett par ord om, att man genom att resa öfver till Danmark på några veckor lätt kan blifva lagligen skild i äktenskap. Jag vill dock upplysa om, att härför icke behöfves hela veckor, utan endast att man reser dit öfver på en enda dag; sådana exempel äro icke sällsynta. Vigselformuläret vid äktenskapets ingående är således ingalunda betryggande för skilsmessa; sådan kan ske och sker tvärt om ofta nog på ganska lösa grunder. Den ena parten reser allenast till Köpenhamn på en eller par dagar och undertecknar der en i laglig form uppsatt skrift, deri han erkänner sig hafva i vrängt sinne öfvergifvit sin make, hvarefter han reser till baka och äktenskapet bli upplöst, under det båda makarne kunna uppehålla sig på samma ort.

Häraf synes, att den kyrkliga vigseln icke gifver någon garanti för att äktenskapsbandet blir mera lösligt och mera kristligt, än eljest skulle vara fallet. Vi veta ock att, der civiläktenskapet är obligatoriskt, hvilket är fallet i de flesta europeiska länder, kan man alldeles icke säga, att äktenskapet är en lösligare förbindelse än hos oss.

För öfrigt behöfver motionen alldeles icke innebära, att äktenskapet skall ingås inför domstol eller kronofogde. Formen för ingäendet kan tänkas på flera sätt, och det är ganska egendomligt, att lagutskottet så väl i sitt nu afgifna utlåtande som vid 1885 års riksdag, då denna fråga äfven var före, betonat, att presterna vid vigseln fungera icke uteslutande såsom kyrkans tjänare utan äfven såsom statens, för att gifva åt förbindelsen *borgerlig* kraft. Så väl i detta utlåtande som i utskottets utlåtande vid 1885 års riksdag står det, att presterna äfven äro "statens tjänare" och hafva i sådan egenskap många "borgerliga" förrättningar sig anförtrödda. Något hinder förefunnes således icke derför att presterna på borgerligt sätt kunde förena makar, och blefve det derefter dessens ensak, om de ville begära att komma i åtnjutande af den kyrkliga vigseln. Det är således alldeles opåkalladt att, såsom

Om införande af obligatoriskt civiläktenskap.
(Forts.)

Om in-
förande af
obligatoriskt
civiläkten-
skap.
(Forts.)

en ärad ledamot här, säga, att en minoritet skulle tvinga en majoritet att underkasta sig något för den obehagligt. Den som vill åtnjuta den kyrkliga vigseln kan deraf erhålla del utöfver den borgerliga, och således förefinnes icke något tvång.

Men motionen har skäl för sig ur sanningens och kristlighetens synpunkt, och säkert är, att den från denna synpunkt alltmer skall vinna terräng, äfven om det må dröja någon tid, till dess den vinner verklighet. Det är nyss här vid diskussionen om en annan fråga sagdt, att ingen bör af staten tvingas att blifva lagbrytare. Men man kan äfven säga, att ingen bör af staten tvingas att blifva lögnare. Och om man ser saken här i sitt djup och sin fulla omfattning, så måste man erkänna, att den kyrkliga vigseln tvingar till osanning. För många kontrahenter är det en osanning, att de, för att vinna fördelarne i borgerligt hänseende af äktenskapet, måste underkasta sig en ceremoni, som är för dem förhatlig eller obehaglig. För dem, som icke ega någon religion, är det ju hardt när en hädelse att underkasta sig en sådan ceremoni. Men äfven om de tillhöra den kristna kyrkan, kunna de önska, att den religiösa formen icke blir dem påtvingad.

Och, hvad värre är, den kyrkliga vigseln är ofta en osanning äfven för sjelfva presten, då han skall läsa ett formulär, hvars ord äro en osanning för att icke säga en vidrig ironi gentemot kontrahenterna. I sjelfva namnet "vigning" ligger, att äktenskapet skall *begynna* med den kyrkliga vigseln. Men såsom vi veta är det ofta så, att äktenskapet är ingånget långt innan den kyrkliga vigseln eger rum, och då blir denna *vigsel* en, minst sagdt, besynnerlig sak. Ett särdeles belysande exempel härför hörde jag nyligen omtalas i Göteborg. I en af stadens förstäder har nyligen en allvarlig och nitisk kyrkoherde börjat sin verksamhet och, såsom det plägar hända en sådan, har han inom sin församling fått reda på åtskilliga par, hvilka lefvat i äktenskap under många år utan laglig stadfästelse.

Han tog reda på sju sådana par och uppmanade dem att komma till kyrkan och låta viga sig. Detta skedde också på nyårsafton efter slutad aftonbön, och många af församlingsborna stannade kvar för att åhöra vigseln. Af de sju paren kommo 4 tillstädes; de öfriga hade blifvit förskräckta och tagit till flykten. Af kontrahenterna försökte somliga taga på sig en högtidlig min, men hos andra syntes vrede och förbittring råda deröfver att de tvingats till en kyrklig akt, som tydligen föreföll dem motbjudande. Af de par, som hade rymt, läto två senare viga sig, men ett ville icke låta viga sig och ett anhöll om trolofningens upphäfvande "på grund af arbetsbrist". Att närvara vid en dylik vigsel måste vara vidrigt för alla, för åhörarne och parterna lika väl som för presten. Är det icke vidrigt för dem, som hafva vuxna barn, att höra presten säga, att de *nu* skola taga hvarandra till äkta makar o. s. v.? Här har redan talats om huru vida presten skall kallas Kristi tjänare eller icke, men vi skola komma i håg, att i vigselformuläret beder man Gud se nådeligen till det förbund, hvilket "dessa *dina* tjänare besegla."

Man kan väl fråga om den kyrkliga vigseln är till gagn för någon. Tror man, att äktenskapet blir bättre eller får en mera kristlig karakter eller blir mera orubbligt och oslitligt genom kyrklig vigsel än genom en borgerlig förening? Jag tror att, om man ser på samhällsförhållandena, åtminstone i de större städerna, skall man finna att så icke är fallet. Derigenom besvaras den frågan, hvad betydelse denna vigsel har för samhället. Då äktenskap så ofta upplösas, finna vi, att de genom kyrklig vigsel icke blifva mera oupplösliga, än de annars skulle blifva.

Slutligen måste det för hvar och en, som har sinne för kyrkans värdighet, vara ytterst motbjudande att höra, likasom ock för presten att läsa välsignelsen icke blott öfver sådana parter som de af mig nyssnämnda, utan äfven öfver fränskilda makar samt tala om att deras äktenskapsförbindelse skall oryggligen hållas, är oupplöslig och dylikt. Då dertill kommer att, såsom förut framhållits, den kyrkliga vigseln icke är någon från kyrkans ursprung sig härledande inrättning vare sig hos oss eller andra religionssamfund, utan är något, som tillkommit i senare tider, tror jag man icke bör anses vara reaktionär i dålig mening, då man i detta fall önskar en återgång och ställa äktenskapet på dess rätta botten, d. v. s. göra det till en borgerlig inrättning, hvartill sedan de, som sådant ästunda, må begära en religiös akt såsom bekräftelse. Vi hafva hvarken bibelns eller Luthers auktoritet för det kyrkliga äktenskapet, och man kan med fog framställa den frågan, som här gjordes af en talare för två år sedan: kunna icke sådana äktenskap, som gälde för kyrkans apostlar, äfven duga för de kristne nu för tiden?

Herr Jonsson i Myre: Herr vice talman! Jag har icke begärt ordet för att vederlägga de många talare, som före mig yttrat sig i denna fråga, utan jag har endast velat uttrycka min tacksamhet mot lagutskottet för det välbetänkta utlåtande det afgifvit.

Motionären har uti motiveringen för sin motion bland andra skäl framhållit, att äktenskapet är en borgerlig handling. Vi veta nog huru lätt våra borgerliga handlingar kunna annulleras, omändras, upphävas, ja till och med uppsägas. Jag anser att äktenskapet icke bör fotas på samma grund som våra borgerliga handlingar, utan jag anser äktenskapet vara en kristlig stiftelse, som lika med vår statskyrka är byggd på nya testamentets grund.

Äktenskapet är ett förbund, som icke på godtyckliga och borgerliga grunder bör upplösas; mot dess upplösning har vår frälsare sagt, att det endast må upplösas för äktenskapsbrott; skulle äktenskapet endast blifva en borgerlig sak, tror jag det blefve mycket illa. Jag kan icke heller finna, hvarför man skulle vara generad deraf, att äktenskapet är grundadt på statskyrkans institutioner; den som vill gå ur statskyrkan eger ju rätt dertill och efter våra författningar har han full rätt att ingå äktenskap inför kronfogde eller annan myndighet, så att fullständig frihet redan finnes i detta hänseende. Låt om då åtminstone oss, som tillhöra statskyrkan och tro på dess lära, i detta fall följa dess bud, ja låtom oss som tillhöra statskyrkan bibehålla de

Om införande af obligatoriskt civiläktenskap.
(Forts.)

Om in-
förande af
obligatoriskt
civiläkten-
skap.
(Forts.)

lagar, som vi nu hafva angående äktenskapets ingående och bestående inför statskyrkans presterskap.

För min del ber jag få yrka bifall till lagutskottets förslag.

Herr Ekman: Jag skall först och främst be att få inlägga en bestämd protest mot hvad den senaste talaren sade, att statskyrkan är byggd på biblisk grund. Det tillkommer mig icke nu att här afhandla denna fråga, ehuru det skulle vara mig kärt att en gång få upplysa herrarne om huru dermed förhåller sig; men jag vill nu endast på det kraftigaste protestera mot denna uppfattning. För det andra ber jag få vända mig mot ett par andra talare, herrar Redelius och Johansson från Kalmar; jag skall dock icke fästa mig vid den presterliga advokatyr i afseende på frågan om Kristi tjenare eller icke Kristi tjenare, som herr Redelius tillåtit sig. Jag skall endast påminna om, att jag helt enkelt sade, att icke alla prester äro *Kristi* tjenare och att det därför är en osanning af dem att säga sig vara hvad de icke äro. Detta är mycket enkelt; det är omöjligt att jäfva denna sak.

Vidare ber jag få gendrifva något, som herrar Redelius och Johansson jemte den siste talaren yttrat. De synas nemligen sätta det borgerliga gent emot det gudomliga. Mot en sådan uppfattning vill jag erinra, att det finnes å ena sidan ofantligt mycket i det kyrkliga, som icke är gudomligt, men å andra sidan mycket i det borgerliga som verkligen är gudomligt. Äktenskapet är en gudomlig instiftelse; men det förlorar icke denna sin gudomliga natur utan förblifver en instiftelse af Gud, äfven om det afslutas inför en magistrat eller en kronofogde.

Det är icke rätt att säga, det vi icke respektera deras samvetsfrihet, som önska att åtnjuta kyrklig välsignelse; ty här är det icke fråga om att från någon, som önskar en sådan, borttaga densamma, utan här är det fråga endast derom, att det lagliga afslutandet af ett äktenskap blott är en borgerlig handling, hvartill sedan den kyrkliga välsignelsen må begäras och erhållas af den det önskar.

Vidare har herr Johansson sagt, att det skulle vara genant att afsluta en sådan förrättning inför eu domstol, inför hvilken mördare, bofvar och folk af allehanda slag samlas. För min del har jag för stor aktning för vår domarecorps för att finna något dylikt. För öfrigt anser jag våra domare vara lika mycket af Gud som våra prester. Jag anser sålunda intet kränkande kunna ligga deri, att man inför sittande domstol afslutar ett äkta förbund. Jag vet dessutom af egen erfarenhet, emedan jag sjelf varit vittne dertill, att ett äktenskaps afslutande på sådant sätt kan vara verkligen högtidligt.

Hvad vidare beträffar herr Johanssons yttrande om det genanta i att sluta ett äkta förbund på samma plats, der mördare och tjufvar pläga stå, så tyckes detta visa, att han dock icke har något hjerta för alla öfriga svenska kyrkans medlemmar, som ändock måste gå dit enligt svensk lag. Jag menar här alla odöpta och okonfirmerade, som u äro svenska kyrkans lagliga medlemmar; de måste likväl gå dit, der röfvar, mördare och tjufvar pläga stå.

Herr Johansson ville äfven företaga en dissektion af menniskan.

Han förklarade att hon har både kropp och själ. Ja, det är sant, men de odöpta och okonfirmerade hafva äfven både kropp och själ, och under sådana förhållanden bör man ju också taga hänsyn till deras själ och välsigna äfven dem. Men om den saken fråga de icke, man bör dock ihågkomma att det icke är de odöpta och okonfirmerade, som i detta fall bestämma, huru de önska, utan det är kyrkan, som säger ifrån, att hon icke vill välsigna dem.

Om införande af obligatoriskt civiläktenskap. (Forts.)

Vidare har samme ärade talare sagt, att en kronofogde eller en magistrat väl icke är mera kristlig än en prest. Detta kan ju vara rätt; men skilnaden ligger deri, att en prest säger sig vara en Kristi tjenare; kronofogden och magistraten åter uppgifva sig icke vara annat än hvad de verkliga äro och göra sig sålunda icke skyldige till någon osanning i detta hänseende. Så vidt jag förstår, ligger häri en betydlig skilnad.

Jag vill icke längre uppehålla Kammarens tid, utan inskränker mig till hvad som redan blifvit sagdt och slutar med att yrka bifall till min motion.

Herr *J. Erikson* i Stockholm instämde i detta anförande.

Herr Redelius: Jag har begärt ordet med anledning af herr Wretlinds yttrande. Han sökte visa med några exempel, att verkan af kyrklig vigsel icke skulle vara så stor, trots deri betonades, att den vore ett oupplösligt förbund. Det skulle hafva varit särdeles intressant, om han på samma gång velat bevisa, att verkan af den borgerliga vigseln är kraftigare, så att äktenskapet, på sådant sätt knutet, blir fastare, och äktenskapsskilnad sålunda på sådan grund icke komme att uppstå. Detta skulle hafva varit intressant att få höra, men jag förmodar, att det icke passade i stycket, eftersom det helt och hållet uteblef.

Jag tror för min del, att om man skär af en växt vid roten, så vissnar den lättare, än om den fortfarande får växa på sin rot. Så ock med äktenskapet, om man afskär detsamma från dess rot, nemligen dess gudomliga ursprung och välsignelse, så tror jag icke, att det derigenom blir fastare och varaktigare. Om det också nu, oaktadt sitt gudomliga ursprung, är behäftadt med skröpligheter, synder och brott, så tror jag det finnes skäl antaga, att det genom en dylik förändring skulle blifva ännu sämre.

Hvad åter angår samma ärade talares ordande om välsignelsen öfver ovärdige samt att i den kyrkliga vigseln kunde ligga en osanning, som befordrades af presterna, så vill jag för min ringa del säga, att jag i det fallet tröstar mig med min Herres ord: "När I ingån uti ett hus, sägen först: frid vare detta huset, är det så, att det huset är värdigt, kommer eder frid öfver det, är det ock icke värdigt, kommer eder frid till eder igen." Jag tror det därför icke vara någon risk att uttala välsignelse äfven öfver ovärdige, ty det är deras sak att emottaga eller förkasta densamma. Oss prester kommer detta icke vid.

Hvad åter angår herr Ekmans ordande om osanningen i talet om Kristi tjenare samt hans påstående, att det skulle ligga advokatyr — jag tror han sade presterlig advokatyr — i mitt förra anförande, så

Om in-
förande af
obligatoriskt
civiläkten-
skap.
(Forts.)

frågar jag, om det icke är advokatyr af honom att söka bortresonera det faktum, att presten dock är Kristi tjenare, vare sig han är troende eller icke.

Hvad slutligen angår herr Ekmans påstående, att här icke åsyftades något tvång för pluraliteten inom vår svenska kyrka, så vill jag blott konstatera, att det efter min uppfattning verkligen är detta som åsyftas, hvilket äfven ligger i sjelfva ordet *obligatoriskt*; och det hjälper icke att säga att civiläktenskapet endast såsom inför samhället laggiltigt är obligatoriskt och att det kyrkliga sedan kan komma som ett tillägg för den som det behagar. Jag tror att i sådant herr Ekmans yttrande ligger advokatyr. Jag har den uppfattningen, att den svenska kyrkans medlemmar vilja hafva den kyrkliga vigseln sådan den är i hufvudsak. Jag ber få tillägga att det här rörer principen, icke ceremonien; vigselformuläret kan ändras, utan att principen upphäfves.

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till utskottets betänkande.

Herr Nyström: Jag begärde ordet för att inlägga en gensaga mot det sätt, hvarpå den ärade representanten på kalmarbänken omskapade eller, om jag så vågar säga, vanstälde ett af de med förslaget afsedda syten. Hans ord föllo nemligen ungefär så, att förslaget om civiläktenskapets införande skulle åsyfta att beröfva kontrahenterna tillfället att få blifva delaktiga i Guds välsignelse. Om jag häruti förstätt honom rätt, ber jag att deremot få inlägga min protest. Syftet är icke att beröfva dem detta tillfälle, utan syftet är att befria dem från tvånget att begagna den kyrkliga formen, om de icke sjelfva vilja begagna den. Det har många gånger framhållits af förslaget försvarare, att civiläktenskapets ingående icke utesluter anknytande dertill af den kyrkliga formen eller ceremonien för dem som det önska. Det är tydligt, och det måste alla medgifva, att en sådan kyrklig form eller ceremoni har större värde, när den sjelfvilligt begäres och mottages, än om man underkastar sig den ovilligt till följd af ett lagbud.

Vidare skall jag be att med några ord få svara den ärade representanten på norrlandsbänken, som uttryckte sina stora farhågor för de följder för statskyrkan eller det kyrkliga lifvet, som skulle inträffa i fall civiläktenskapet infördes, och när jag svarar honom, ber jag att på samma gång få svara den ärade representant på östgötabänken, som nyss hade ordet, ty han uttalade sig i ungefär samma syfte. Han frågade om man kan vara säker på, att äktenskapet under den nya formen skall få bättre helgd än förut, och om det icke fast mera vore skäl att frukta, att det skall blifva mera vanhelgadt än under den gamla formen? Till svar härpå skall jag icke framtaga något ur egen fatatur, utan skall anföra vittnesbördet af en framstående teolog, icke en dissenter-teolog, utan en ortodox teolog, doktor Rudelbach, som för ett par tre årtionden sedan utgaf en broschyr om civiläktenskapet, just då denna fråga stod på dagordningen i danska riksdagen. Deri anför han såsom bevis för civiläktenskapets välsignelserika följder exemplen från tvenne länder i Europa, der civiläktenskapet sedan århundraden varit infördt, nemligen Holland och

Skotland. Om Holland säger han, "att det befunnit sig väl af denna inrättning i nu öfver två och ett halft sekel: ingen betydlig förminskning af de kyrkliga äktenskapen har kunnat förmärkas." Han visar der, att den omständigheten att civiläktenskapsformen är den lagliga icke omöjliggör tillfogandet dertill af kyrkliga ceremonier, och tillägger, att "enligt alla trovärdiga vittnens intyg äro de äktenskapliga förhållandena derstädes, äfven i de större städerna, ofta rigtiga mönster." Se här ett vittnesbörd om att civiläktenskapets införande åtminstone icke i Holland haft de bedräfliga följder, som talaren fruktar! Det andra exemplet var Skotland. Om detta säger Rudelbach: "I Skotland, i dess evangeliska kyrkoafdelning, består nu sedan århundraden civiläktenskapet såsom regel, och vigseln som en fri sak"; och derpå anför han efter en författare, som heter Gemberg, "att äktenskapet af den skotska kyrkan icke betraktas vare sig såsom något sakrament, eller såsom egendomligt för Guds kyrka, utan såsom en samhällsinrättning, högst vigtig för samhällets syftemål; och att det till följd häraf måste anses *nyttigt*, att de som vilja knyta en äktenskaplig förbindelse mottaga den religiösa vigningen af en ordets tjänare. Men rättsgiltigt är äktenskapet, så snart det är lagligen afslutadt inför den borgerliga öfverheten, och det öfverlemnas åt de sålunda förenades samveten, om de vilja söka kyrkans välsignelse eller ej." Dessa vittnesbörd anför Rudelbach, såsom luthersk teolog, som bevis för civiläktenskapets duglighet och användbarhet och såsom en varning mot de farhågor, som kunna hysas för dess vådliga följder, och han tillägger mot slutet af sin afhandling det uttalandet, att "en stat, som har gifvit religionsfriheten rum och herberge, *kan* icke bibehålla vigseln såsom det enda giltiga tecknet på äktenskapets notorietet; den *måste* nödvändigt bestämma civiläktenskapet såsom äktenskapets *fundamentala lag och rätt*."^{*)}

På dessa grunder, herr talman, ber också jag att få instämma med dem, som yrkat bifall till motionen.

Herr Johansson i Kalmar: Med anledning af hvad som yttrats, särskildt emot mig, ber jag få erinra följande. Det har sagts, att jag skulle yttrat, att det vore genant att uppträda inför den borgerliga myndigheten. Detta har jag aldrig sagt. Jag anstälde endast en jämförelse mellan det nu brukliga sättet för äktenskaps ingående och det föreslagna samt hemställde derefter, huruvida den af motionären föreslagna formen verkligen kunde vara mera egnad att verka för äktenskapets helgd än den form, som nu användes.

Motionären erinrade vidare, att äfven de odöpta och okonfirmerade hafva både själ och kropp och kunde hafva rätt att få ingå äktenskap under en sådan form, att äfven det andliga finge ett uttryck; men det förmenar staten dem rent af! de kunna icke få

*) Se *civiläktenskapet*, af d:r A. G. Rudelbach. Stockholm 1868, pag. 85—87, 89. (Öfvers. efter »*om det borgerlige ægteskab*», af d:r A. G. Rudelbach, Kiöbenhavn 1851.)

*Om in-
förande af
obligatoriskt
civiläkten-
skap.
(Forts.)*

kyrklig vigsel. Men staten har icke af eget initiativ förmenat dem detta. De sjelfve förneka sig det. Då de icke låtit sig döpas och konfirmeras, hafva de dermed sjelfve tillkännagifvit, att de icke fästa någon vigt vid de former, i hvilka det andliga och sedliga momentet hos menniskan får ett uttryck. Och på grund af detta tillkännagifvande gör staten dem till viljes och lemnar dem den frihet, som de önska.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Thermænius: En föregående talare har med ett par liknelser sökt visa, huruvida en prest med rätta borde kalla sig Kristi tjenare eller statens tjenare. Detta beror derpå om han är af den ena eller den andra herren antagen. Är han antagen af staten, så är han statens tjenare. Är han antagen af Kristus, så är han Kristi tjenare. Men är han icke detta, kan han icke heller med sanning kalla sig Kristi tjenare.

Man har sagt, att motionen skulle vara reaktionär. Det är besynnerligt, att man kan påstå sådant. Man skulle i så fall jemväl kunna säga, att den reformation Luther genomförde var reaktionär, då han vände sig mot förhållanden, som icke voro de ursprungliga. Då det nu af föregående talare har blifvit påvisadt, att här ej är fråga om annat än att återgå till den form för äktenskaps ingående som ursprungligen begagnades, och "det bästa är godt nog", så för-
enar jag mig med motionären och yrkar bifall till hans motion.

Herr Wretlind: Jag ber att få säga endast ett par ord. Den ärade talaren på kalmarbänken påstod, att jag bort bevisa, att det borgerliga äktenskapet visat sig mer olösligt än det kyrkliga. Detta behöfver jag alls icke göra. Då man besinnar, att det borgerliga äktenskapet är det ursprungliga, så är det på den kyrkliga sidan, som bevisskyldigheten ligger beträffande svagheten hos det borgerliga, och icke tvärt om. Jag behöfver så mycket mindre göra det, som herr Nyström redan besvarat talarens anmärkningar genom exempel från länder, der det obligatoriska civiläktenskapet är infördt.

Vidare framhöll den förstnämnde talaren, att en växt vissnade lättare, om den afhöggs vid roten, än om den fortfarande finge växa kvar på sin rot. Tillämpar man detta exempel på det borgerliga och det kyrkliga äktenskapet och förmenar, att den, som tvingas att underkasta sig de kyrkliga formerna och ceremonierna, skulle härigenom stå mera kvar i samband med den kristna kyrkan och församlingen än den, hvars öfvertygelse och samvetsbetänkligheter afhålla honom härifrån, tror jag, att man mycket bedrager sig. För öfrigt anförde talaren också mot mig, att då välsignelsen i den kyrkliga vigseln lästes öfver såväl värdiga som ovärdiga han häri endast såg en fridshelsning, samt att det vore vederbörandes egen sak, huruvida de ville mottaga denna fridshelsning eller icke. Häri gifver jag honom rätt, men härom var nu icke fråga; utan frågan var den, huruvida det kan vara rätt att kalla sådana personer, som visat sig icke

på något sätt hvarken vara eller vilja anses vara af något kristligt sinne eller karakter för "Kristi tjenare" eller "desse mine tjenare", såsom det heter i det kyrkliga vigselformuläret.

Om införande af obligatoriskt civiläktenskap.
(Forts.)

Herr Svensson i Lösen: Sällan har jag sett något utskotts-betänkande, som varit åtföljdt af så god motivering, som det nu i frågavarande. De herrar, som nu så länge uppehållit tiden med diskussion om förhållanden, hvilka i betänkandet blifvit fullt klart belysta, torde därför också tillåta, att jag uppläser en del af denna motivering. Utskottet säger:

"Den svenska staten har, såsom en kristlig stat, valt denna form för äktenskapets afslutande och i öfverensstämmelse dermed uppdragit åt svenska kyrkans prester, som ju tillika äro statens tjenare och jemväl hafva många andra borgerliga förrättningar sig anförtrodda, att genom vigselns förrättande gifva åt äktenskapet, på samma gång som den kyrkliga välsignelsen, dess borgerliga giltighet. Denna form har ock, enligt utskottets öfvertygelse, så sammanvuxit med vårt folks rättsliga och sedliga åskådningssätt, att en rubbning deraf, i hvad angår sådana personer, som ännu i alla afseenden tillhöra svenska kyrkan, icke bör företagas, därför att ett fåtal af nämnda kyrkas medlemmar deraf icke känna sig tillfredsställda. För det stora flertalet, som otvifvelaktigt icke skulle åtnöjas med den blott borgerliga formen, skulle dennas upphöjande till uteslutande giltighet endast medföra, att för äktenskaps ingående komme att erfordras två särskilda former: den borgerliga och den kyrkliga. Det synes ock vara svårt att inse, hvarför en person, hvilkens åsigter icke mera skilja sig från den svenska kyrkans, än att han fortfarande anser sig oförhindrad att kvarstå såsom medlem af densamma, skulle i någon mån behöfva taga anstöt deraf, att, om han vill ingå äktenskap, detta skall ske inför en kyrkans tjenare och en religiös välsignelse dervid uttalas."

Jag har härtill ingenting att tillägga, utan yrkar endast bifall till utskottets betänkande.

Herr Grafström: Om alla dessa kyrkliga argument, som här blifvit anförda till försvar för det kyrkliga äktenskapet, skulle vara sanna, så vore verkligen de allra flesta stater i Europa, der ju det obligatoriska civiläktenskapet är infördt, att beklaga, men jag tror att dermed är ingen fara.

Jag har ansett mig böra yttra några ord för den föreliggande motionen, då jag i detta rum och på denna plats för bortåt tjugu år sedan väckt en motion om civiläktenskapets införande i vårt land. Det har här sedan dess blifvit antaget under vissa förhållanden. Det återstår endast, att vi komma på samma ståndpunkt dermed som de andra länderna i Europa, nemligen att äfven hos oss införas en lag, som gäller lika för alla fosterlandets barn och bjuder, att civiläktenskapet skall vara obligatoriskt. Det är på dessa grunder, som jag ber att få instämma i motionärens förslag och yrka bifall till hans motion.

Öfverläggningen var slutad. Herr vice talmannen gaf propositioner dels på bifall till utskottets hemställan och dels på afslag derå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och fann herr vice talmannen röstöfvervigt förefinnas för den förra meningen; men som votering begärdes, skedde nu uppsättning, justering och anslag af en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller lagutskottets hemställan i utlåtandet N:o 8, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, bifallit Herr E. J. Ekmans i ämnet väckta motion.

Omröstningen, i vanlig ordning verkställd, utvisade 114 ja mot 49 nej; och hade kammaren alltså beslutat i enlighet med ja-propositionens innehåll.

§ 10.

I ordningen förekom härefter lagutskottets utlåtande, n:o 9, i anledning af väckt motion om ändrad lagstiftning i fråga om borgen.

I detta utlåtande hemställde utskottet, att ifrågavarande, inom Andra Kammaren af herrar *O. V. Redelius* och *J. Petersson* i Boestad afgifna motion, n:o 40, icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Efter uppläsande af utskottets hemställan lemnade herr talmannen, som emellertid återkommit och öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, ordet åt

Herr Redelius, som yttrade: Jag ber om kammarens öfverseende för att jag begärt ordet, oaktadt utskottet afstyrkt motionen. Jag har gjort det för framtiden, emedan jag hoppas, att denna motion skall stå upp framdeles i annan form, så att den kan vinna det afseende, jag anser att den förtjenar.

Jag ber för tillfället att få instämma delvis i det medgifvande, som utskottet redan nu gjort i motionens syfte. Utskottet har icke talat något emot — hvad jag kan finna — detta syfte, utan i hufvudsak instämt i de motiv, som i motionens inledning finnas. Utskottet har, synes det mig, icke blott bifallit hvad jag yttrat, utan äfven tilllagt ännu något mera, i det utskottet framhållit, att ett förderligt system af ömsesidiga borgensförbindelser har framkallats under nuvarande tryckta tider. Och än mer — utskottet har erkänt, att nu varande kreditlagstiftning erbjuder många utvägar till missbruk af vida farligare beskaflenhet än borgensförbindelserna.

Endast i en punkt ber jag att få försöka en modifiering. Utskottet säger "att borgensinstitutet i de former, hvarunder det nu i vår rätt förekommer, äfven visat sig vara ett verksamt och godt hjälpmedel för ett normalt ekonomiskt lif." I detta hänseende vågar jag vara af en något olika tanke med utskottet. Jag tror icke, att det hör till ett normalt ekonomiskt lif, detta vårt borgenssystem, sådant det finnes hos oss lagstadgadt. Jag vill tvärt om räkna det till det abnormalt. Om det icke visat synnerligen förderliga följder förrän i sista tiden, så tror jag, att detta beror derpå, att vi hafva haft ett rättskaffens folk, som icke begagnat sig af de utvägar, som lagen erbjuder. Ty det är visserligen så, att det beror på folket i landet, huru lagen tillämpas och hvad verkan den har. Ett rättskaffens folk använder till och med en dålig lag så, att intet förderligt deraf uppkommer. Ett dåligt folk missbrukar äfven en god lag, så att deraf kommes förderf åstad. Deraf, menar jag, kan det hafva härflutit det faktum, att icke i alla tider borgenssystemet visat sig så skadligt som nu. Att det nu visat sig skadligt är allmänt erkändt. Dertöre vill jag icke uppehålla kammaren med att anföra många bevis derpå. Jag vill endast påpeka ett par omständigheter.

Borgenssystemet verkar skadligt särskildt i förhållandena inom familjen, mellan föräldrar och barn. Hvem är väl närmast att räcka barnen en hjälpsam hand, då borgen fordras, om icke fadern? Fadern har dertöre ofta blifvit ruinerad och äfven barnen. Om deremot det nu varande borgenssystemet icke funnits, så hade han icke kunnat försträcka barnen mer än han i kontanter egde, och fastigheter och lösören hade varit i behåll till gemensamt bästa.

Vår lag i afseende på borgen innebär något omoraliskt så till vida, som den ålägger en menniska att betala en annans skulder. Lagen är till och med strängare mot borgersmannen än mot låntagaren.

Jag vill vidare bedja att få påpeka att vår borgenslagstiftning hjälper mera förföraren än den förförde. Ty kommer någon med falska uppgifter och begär borgen, så lurar han lätt en godtrogen och hederlig menniska att påteckna sitt namn, med hvilken namnteckning denne sedan kan förlora en stor del af sin förmögenhet och kanske allt hvad han eger och mera till, och dertill hjälper lagen. Huru föga lagen skyddar den oerfarne, ber jag få belysa med en kort liknelse. En person säger till en annan: Vill du åtaga dig att vakta mina får, så att icke räfven äter upp dem, ty det är mycket räf här i trakten? Ja, svarar den andre, men jag får väl då lof att skjuta ihjel räfven? Nej, svaras, det får du icke. Det strider mot räfvens naturliga rättighet att finnas till. Jaså, men jag måtte väl åtminstone hafva lof att jaga bort honom ur fårhopen. Nej, icke det heller, det skulle strida emot den fria rörelsens grundsats. Du har endast att se till, att lammen icke låta äta upp sig.

Det synes mig, som om man i sådant fall borde mera skydda lammen än räfven, och icke vara så rädd om denne, äfven om han skulle gå miste om en lamstek.

Räfven är här den, som kommer med falska uppgifter och lurar sig till borgen. Med lammen menar jag oerfarne och godtrogna kvin-

nor och barn — och barn äro många individer af mankötet ännu vid 40 à 50 års ålder och deröfver. Om denna kreditlagstiftning kommer bort, huru ställer det sig då? Jo, så att det lånades mindre, därför att ingen kunde låna mera än hvad han verkligen egde. Nu deremot är det så, att den som lånar ut penningar, ofta lånar ut dem till större belopp än låntagaren har egendom, och låter en tredje person betala kalaset. Nu kan man låna ut andras penningar, men efter den afsedda ändringen blott sina egna. Jag tror därför icke, att det vore någon skada, om ändring vidtoges i den riktning, som af mig framhållits. Blevde en sådan ändring vidtagen, kunde det väl hända att man äfven då på kreditförhållandena gjorde förluster, men de blefvo då icke så svåra att bära, ty man förlorade ej mer än sina kontant utlånade medel. För närvarande, då man förlorar icke blott kontanta penningemedel, utan äfven allahanda egodelar, äro väl förlusterna mycket svårare! Det må slutligen framhållas, att den nuvarande borgenslagstiftningen icke sällan ger ett starkt stöd åt svindleri. Se här ett exempel på nära håll. I tidningarne hafva vi sett, att här i Stockholm en medicine studerande, som hade allting fritt hos fadern, likväl med tillhjälp af borgen hade lånat 40,000 kronor samt iklädt sig borgensförbindelser till 10,000 kronor, och slutade med att göra cession på 50,000 kronor.

Jag vill icke längre uppehålla kammarens tid med att ytterligare belysa ämnet, utan anhåller att detta betänkande måtte blifva till utskottet återremitteradt.

Herr Lilienberg anförde: Herr talman! Ja, det kunde vara åtskilligt att anföra i anledning af motionen; men då jag icke vill upptaga Kammarens tid, skall jag endast anhålla om bifall till lagutskottets utlåtande.

Vidare anfördes ej. Herr Talmannen upptog till proposition de gjorda yrkandena om bifall till utskottets hemställan och om återremiss samt fann den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr Redelius begärde till en början votering men yttrade derpå: Herr talman! Då jag hör att motionen blifvit afslagen af Första Kammaren, skall jag bedja att få afstå från min begäran om votering.

Utskottets hemställan var alltså bifallen.

§ 11.

Föredrogs lagutskottets utlåtande n:o 10, i anledning af väckta motioner om ändringar i strafflagen den 16 februari 1864.

På anförda skäl hemställde utskottet i detta utlåtande, att hvarken en af herr *Aug. Törngren* inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 59, om borttagande ur strafflagens paragrafer af straffbestämmel-

sen "förlust af medborgerligt förtroende utöfver strafftiden", ej heller herr *Waldenströms* motion, n:o 95, eller herr *Zimdahls* motion, n:o 80, måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

I detta ämne anförde:

Herr *Törngren*: Då jag väckte min motion om att straffbestämelsen "förlust af medborgerligt förtroende utöfver strafftiden" måtte ur strafflagen utgå, var det mig icke bekant, liksom ej heller de laglärde personer, med hvilka jag rådförde mig, att lagberedningen redan ingifvit en skrivelse i ämnet till Kongl. Maj:t. Detta torde lända mig till ursäkt för mitt åtgörande i denna sak. Då emellertid lagberedningens förslag går i samma riktning som min motion, vill jag låta bero vid hvad lagutskottet hemställt, i förhoppning att det af mig åsyftade målet ändock snart måtte vinnas; och har jag derföre icke något yrkande att göra.

Herr *Arnoldson*: Då motionären icke framställt något yrkande, hvilket jag finner alldeles riktigt under nuvarande omständigheter, kan det väl tyckas vara öfverflödigt att orda i frågan i dess närvarande läge. Men sedan saken blifvit bragt på tal inom Riksdagen, har jag icke kunnat motstå begäret att göra ett inlägg deri.

Under 1885 års riksdag erhöll jag ett bref från en ung fånge vid Nya Varfvet, hvori han i bevekande ordalag bad mig om hjälp att försöka i nådeväg erhålla någon förkortning i hans strafftid. Han hade en gammal sjuk mor i lifvet, som sedan några år tillbaka var intagen på ett sjukhus i hufvudstaden, och han önskade att, innan det vore för sent, få se och tala med henne.

Det okonstlade i fångens framställning gjorde på mig ett mäktigt intryck. Jag försökte skaffa mig upplysningar om hans person, hans föregående och hans brott.

Innan han ännu uppnått myndighetsålder hade han sökt en befattning, som var förenad med poststationsföreståndaretjenst. Ovanligt vackra betyg och goda rekommendationer gjorde att han, trots sin ungdom och många medsökande, fick befattningen. Emellertid, sedan han innehaft den någon tid, började han att hängifva sig åt en gammal stygg ovana, som han medfört från Upsala, der han gått i skola och studerat, nemligen dryckenskap. Det gick mycket penningar åt för tillfredsställandet af detta dåliga begär. Han kom på balans i kassan, och bristen betäcktes genom tillgrepp af några värdebref och tvenne postanvisningar, tillsammans representerande en summa af vid pass 500 kronor. Han sökte dölja brottet genom oriktig numrering i postjournalen. Det uppdagades dock ganska snart, och han dömdes af häradsrätten till sju års straffarbete med förlust af medborgerligt förtroende för alltid. Denna dom fastställdes af hofrätten, och dervid fick det blifva.

Den olycklige har sedan dess många gånger sökt att af nåd få strafftiden förkortad, men alltid förgäfves. Nu är han fri efter att hafva suttit ut sina sju år; och det tyckes som han hade god vilja att he-

derligt arbeta sig fram och för alltid försona sig med det stränga samhället. Men den ständiga vanfnejden synes vara ett oöfverstigligt hinder för honom. Återfaller den unge mannen i brott och der- efter icke vidare reser sig, så är, enligt min mening, hans grymma lifstidsstraff i väsentlig mån skulden dertill.

I alla händelser torde exempel, sådana som detta, vara ganska belysande i afseende å krafvet på det fullständiga borttagandet af den barbariska straffpåföljd, hvarom här är fråga. Kanske vi ännu länge få vänta på resultatet af nya lagberedningens arbete; och jag kan icke annat än känna mig djupt tacksam mot hvar och en, som under tiden söker hålla samhällets samvete vaket. Jag skulle ock redan nu, om ett förslag vid denna riksdag i motionens syfte haft någon utsigt till framgång, gerna med min röst velat bidra dertill.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 12.

Företogs till behandling Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 3 i anledning af förslag om utfärdande af föreskrifter rörande tiden för löners och arfvodens utbetalande till lärarepersonalen vid rikets folkskolor, mindre folkskolor och småskolor.

I detta utlåtande hemställde utskottet om bifall till en af herr *E. Hammarlund* inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 108, åsyftande "att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om utfärdande af föreskrifter rörande tiden för utbetalandet af löneförmånerna och arfvodena åt den vid rikets folkskolor, mindre folkskolor och småskolor tjenstgörande lärarepersonalen."

Efter det utskottets hemställan blifvit uppläst anförde

Herr Redelius: Jag har icke tagit till ordet för att göra några invändningar mot förslaget, utan för att påpeka en olägenhet, som man bör söka förekomma. Om man nu anser nödvändigt att ett sådant stadgande blir utfärdadt, så bör ock, sedan kyrkostämman beslutit anvisa medel för ändamålet och kommunalnämnden uppburit dem, det bestämmas en tid för redovisningen, så att ordföranden har medel till hands till utbetalning, om det nu skall ske kvartalsvis, såsom redan är praxis på vissa orter, eller det blir på andra tider. Jar har endast velat fästa uppmärksamheten på detta förhållande.

Vidare anfördes icke. Kammaren biföll utskottets hemställan; och skulle jemlikt 63 § 3 mom. riksdagsordningen medkammaren om detta beslut underrättas genom utdrag af protokollet.

§ 13.

Föredrogos, hvart efter annat, och biföllos Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtanden

N:o 1, (i samlingen n:o 4) rörande herr *J. Anderssons* i Lysvik

motion (n:o 4) om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående skyldighet för pensionsinrättningar att tillhandahålla blanketter till för pensionstagare erforderliga attester; och

N:o 2 (i samlingen n:o 5) öfver herr *J. E. Ericssons* i Ahlberga motion (n:o 46) om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om upphäfvande af kongl. kungörelsen den 13 mars 1863 om tiden för avslutande af auktioner på landet.

§ 14.

Slutligen företogs handläggning af Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 3, rörande herr *C. J. Peterssons* i Eksebo motion, n:o 71, om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående rätt för delegare i socken- eller distriktsmagasin att besluta om användande af en del af deras fonder.

Motionären hade föreslagit "att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t måtte anhålla, att lagstadgande måtte utfärdas, hvarigenom rätt lemnas delegare i socken- och distriktsmagasin att efter godtfinnande besluta om användandet af den årliga afkastningen af desamma samt det belopp, som uppkommit genom sådan afkastnings läggande till den ursprungligen bildade fonden, der sådant ej genom föreskrifter vid enskilda donationer förhindras."

Utskottet hemställde i anledning häraf, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes meddela föreskrift derom, att delegare i socken- eller distriktsmagasin måtte ega rätt att efter godtfinnande besluta om användandet af den årliga afkastningen af dylika magasin, der sådant ej genom föreskrifter vid enskilda donationer förhindras.

Efter uppläsande häraf anförde:

Herr Petersson i Eksebo: Det torde ursäktas, om jag i min egenskap af motionär icke kan vara fullt belåten med det slut, hvartill utskottet kommit. Jag tycker, att jag i den motion jag inlemnade i år inskränkt mig så långt i mina fordringar, att ytterligare inskränningar icke kunna ske. De skäl, som utskottet grundar sitt beslut på, synas mig också något besynnerliga. Utskottet åberopar sig i synnerhet derpå, att Kongl. Maj:t i en resolution i en dylik fråga lemnat sitt bifall till ett sådant förfarande. Jag har läst resolutionerna; de äro två och utiärdade samma dag på särskilda ansökningar, men jag har för min del icke funnit något stöd deri för utskottets åsigt. Tvärtom gå de mycket längre än hvad jag i min motion begärt, eller lika långt som jag föregående år.

I Frötuna socken beslöt kommunalstämman den 10 december 1874 försäljning af magasinsspanmälen och äfven af själva huset. Den 28 juni 1877 beslöts vidare å kommunalstämma, att magasinssfondens tillgångar skulle, för så vidt nödigt tillstånd dertill erhöles, användas till betäckande af magasinssdelegarnes andel i betalningsskyldigheten för skolkassans skuld. Kongl. Maj:t medgaf, att utan hinder af hvad i

Om rätt för delegare i socken- eller distriktsmagasin att besluta om användande af en del af deras fonder.

*Om rätt för
delegare i
socken- eller
distrikts-
magasin att
besluta om
användande
af en del af
deras fonder.
(Forts.)*

kungörelsen den 4 december 1863 stadgas angående bibehållandet af de genom dylik magasinsförsäljning uppkomna fonder, de efter upplösningen af sockenmagasinet tillgängliga medel fingo för ofvannämnda ändamål användas. Således lemnade Kongl. Maj:t vid ifrågavarande tillfällen tillstånd att upplösa fonden, delegarne fingo hvar sin andel, men de öfriga församlingsmedlemmarna fingo ingenting. Det är just hvad jag föregående år begärt, men då icke lyckades få kammarens bistånd till. Nu åberopas det af utskottet till stöd för ytterligare inskränkning.

I allmänhet har man ansett och anser sig fortfarande, nemligen de som icke ha kännedom om den kongl. skrifvelsen, vara i sin goda rätt att besluta om dylika fonders upplösning, och det finnes åtskilliga delar af vårt land, der utan all betänklighet sådant fått gå för sig. Den magasinsfond, som finnes i den församling jag tillhör, höll för några år sedan på att dela samma öde, om icke det funnits personer, som haft kännedom om föreskrifterna. Då beslöt man i stället att låna ut magasinsfonden till kyrkokassan mot en procent ränta för att på detta sätt kringgå lagen. En lagbestämmelse, som icke mer öfverensstämmer med folkets rättsbegrepp i allmänhet, anser jag ej vara för tidigt att upphäffa. Och då jag icke kan gilla de inskränkingar utskottet ansett sig befogadt göra i min motion, tager jag mig friheten yrka afslag å betänkandet och bifall till motionen.

Herr E. G. Boström: För så vidt jag kan se, är den bestämmelse, som utskottet önskar få, redan gifven genom kongl. kungörelsen den 4 december 1863. Der heter det att kommunalstämma berättigas att "vidtaga de åtgärder med dylikt magasin, som af kommunalstämman anses nyttige, under iakttagande likväl att, derest magasinsrörelsen kommer att minskas eller helt och hållet indragas, det genom den befintliga spanmålens föryttrande erhållna penningekapital skall under behörig kontroll bibehållas." När nu ett kapital skall "bibehållas", är ju klart att det icke behöfver ökas med afkastningen, utan erhålla kommunerna full dispositionsrätt öfver räntan. Vid sådant förhållande, och då jag icke finner det rätt att besvara Kongl. Maj:t med skrivelser i tid och otid, anhåller jag att kammaren ville afslå så väl utskottets förslag som motionen.

Herr Olsson i Ättersta: I största korthet anhåller jag om bifall. Denna fråga kan för mången, som icke i sin ort har dylika socken- eller distriktsmagasin, förefalla obetydlig; men den är icke så alldeles utan betydighet. Just på grund af den af herr Boström citerade kungörelsen af den 4 december 1863, få icke kommunerna handskas huru som helst med de medel som tillkommit genom magasinens försäljning, utan kapitalet skall bibehållas oförändradt. Hvad utskottet föreslår, nemligen den årliga afkastningens användande efter godfinnande, är något som mycket väl kunnat gå för sig förut, utan att vederbörande behöfde fråga någon människa till råds. På många orter, der vissa personer egt magasin, hafva kommunerna i allt fall fritt förfogat öfver dem, realiserat spanmålsförråden och användt penningarne. Men man har der icke förfrågat sig hos vederbörande, och vederbörande

hafva icke utöfvat någon kontroll. För att med ett praktiskt exempel visa olägenheterna af de nu gällande stadgandena härom, tillåter jag mig anföra, hurusom, sedan i den kommun, jag bebor, en magasinsfond för ungefär tio år sedan upplöstes, det förgick flera år innan vederbörande kommuner kommo öfverens om sättet för användande af fonden, hvilken emellertid oupphörligt tillväxte genom räntans läggande till kapitalet. För några år sedan kom man ändtligen öfverens, så att det belopp, som motsvarade ursprungliga insatsen, skulle utlemnas till fattigkassan, och räntan derå användas till fattigvårdens behof, hvaremot den räntevinst, som under tiden uppstått, skulle utdelas till delegarne. Men som reglementet var fastställt af Kongl. Maj:t, så ansåg stämman att man borde gå in till Kongl. Maj:t och begära hans bifall till beslutet, hvilket ock skedde. Men derpå svarade Kongl. Maj:t nej. De blefvo därför tvungna att behålla fonden sådan den är och endast utdela räntan. Kommunalstämman är tvungen att upptaga och afgöra frågor rörande sockenmagasinen, men kommunalnämnden har icke skyldighet att förvalta fonden och dela ut räntan derå, hvarför det för de kommuner, som ännu äro i besittning af dylika magasin, är förenadt med ganska stort besvär och olägenheter att sköta dem.

Mig synes därför att tiden är inne att lemna kommunerna rätt till användning af räntorna, om man också icke vill gifva dem rätt att ramponera hela kapitalet. Det är, som sagdt, kanske icke så många som hysa intresse för frågan, emedan den redan är afgjord i många kommuner. Men jag hoppas att kammaren vill besluta att till Kongl. Maj:t ingå med en skrifvelse, hvarigenom man kunde vänta någon föreskrift om huruledes i dessa frågor förfaras skall. Jag skall därför hemställa, att Kammaren ville antaga följande beslut: att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes meddela föreskrift derom, att delegare i socken- eller distriktsmagasin lemnas rättighet att efter godtfinnande besluta, dels att för delegarnes gemensamma nytta bibehålla ett belopp af magasinsfonden motsvarande den ursprungliga insättningen, eller, der denna insättning icke kan utrönas, det belopp som vid spanmålståndens realisering uppkommit, och dels att fritt få disponera den å magasinsrörelsen upkomna vinst.

Jag skall be att herr Talmannen ville framställa proposition på detta förslag.

Herr Ekman: Jag skall endast bedja att få inlägga en gensaga emot herr Boströms tolkning af kongl. förordningen den 4 december 1863. Som vi alla hörde, då han läste upp denna förordning, innehåller densamma den bestämningen, att man eger rätt till att föryttra magasinens innehåll och förvandla det i penningar, samt att det på detta sätt kunna kapitalet skall bibehållas oförändradt. Att deraf draga den slutsatsen, att kapitalet skall bibehållas vid samma siffra som det hade, då magasinet förvandlades i penningar, så att icke kapitalet får ökas genom räntornas tilläggande, kan naturligtvis icke vara meningen. Man får icke göra af med

Om rätt för delegare i socken- eller distriktsmagasin att besluta om användande af en del af deras fonder.
(Forts.)

*Om rätt för
delegare i
socken- eller
distrikts-
magasin att
besluta om
användande
af en del af
deras fonder.
(Forts.)*

kapitalet, men naturligtvis eger man rätt att öka detsamma genom tillägg af de årliga räntorna, ty derigenom bibehåller man ju kapitalet.

Att herr Boströms tolkning icke är riktig, framgår äfven af Kongl. Maj:ts resolution den 26 oktober 1877, deri, på begäran af åtskilliga socknar att få använda årliga räntan å kapitalet af ett försåldt sockenmagasin till understöd för ett företag, som jag nu icke minnes, Kongl. Maj:t till ett sådant förfarande lemnade sitt bifall. Kongl. Maj:t kunde ju hafva svarat, att på denna begäran behöfdes intet svar, om han ansett författningen vara tydlig och klar; men i stället resolverade Kongl. Maj:t, att delegarne i fonden skulle få använda densamma för uppgifna ändamålet.

För min del anser jag det vara alldeles klart, att ett sådant tillägg till kongl. förordningen den 4 december 1863, som utskottet här föreslagit, är behöfligt och därför anhåller jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Jonsson i Myre: Herr talman! Jag yttrade mig i denna fråga redan under förlidet års riksdag och hyste då också samma åsikter som motionären hade framhållit. Det är besynnerligt, att sockenmagasinen skola stå under så stark kontroll mot hvad förhållandet är med sparlånen. I de socknar, der sådana funnits, hafva de upphört, och intet spanmåslager finnes under kontroll och förvaltning i dessa socknar, men deremot i de socknar, der sockenmagasin förefinnas, der skola magasinens af hemmansegarne sammanskjutna och besparade spanmåslager såsom en stående fond förvaltas af dertill vald direktion efter dertill af vederbörande myndigheter fastställda reglementen. Om rätt medgifves för delegarne uti dessa magasin att sjelfva bestämma om dess uteslutande eller användande af någon del af dessa fonder, så skulle dermed mången nyttig inrättning derigenom kunna inrättas, och medel erhållas för upphjelpande af kommunikationer och annat dylikt.

Då man sålunda nu icke vidare behöfver befara, att några svårigheter vidare skola uppstå under missväxtår, anser jag att delegarne i dessa magasin i de kommuner, der sådana finnas, böra medgifvas rätt att fritt disponera öfver dem, och anhåller således om bifall till motionärens förslag.

Herr Olsson i Ättersta: Ett bifall till utskottets förslag vore en besynnerlig sak, ty det innebure ingenting annat än en anhållan om hvad som redan faktiskt eger rum. Till stöd för hvad jag nyss yttrat ber jag få tillägga, att jag talat med en regeringsledamot, hvilken på min derom framställda förfrågan förmålte, att regeringen ingenting har emot att afgifva en förklaring öfver 1863 års förordning i ämnet, men att regeringen icke anser sig ega giltig anledning dertill förrän Riksdagen inkommit med skrifvelse i ämnet.

Herr Ahlström: Hvad beträffar herr Boströms erinran, att med afseende å innehållet af kongl. kungörelsen den 4 december 1863 en

sådan skrifvelse, som utskottet här föreslagit, icke skulle vara af behöfvat påkallad, hvilken invändning äfven blifvit framställd af den siste talaren, kan jag till det väsentligaste instämma i hvad herr Ekman, som inom utskottet varit referent i frågan, redan anført. Jag vill blott tillägga, att det af de framställningar om tillåtelse till afkastningens användande, som flera gånger blifvit gjorda, synes som om ett sådant förtydligande, som utskottet här sökt åvägbringa, vore erforderligt, äfvensom att man, i motsats mot hvad herr Boström anmärkt, med skäl kan säga, att ett sådant förtydligande just skulle verka derhän, att icke Kongl. Maj:t i otid blefve besvärade med dylika framställningar.

Hvad herr Nils Olssons i Åttersta förslag beträffar är det, så vidt jag kunnat vid uppläsandet fatta detsamma, icke mycket olika emot hvad utskottet hemställt. Måhända är skilnaden större än jag så här i hast kunnat fatta, men jag kan icke tänka mig att efter den grundliga behandling frågan under flera föregående riksdagar erhållit, kammaren på rak arm kan vilja gå in på något förslag, som går längre än det nu af utskottet framställda.

1863 års författning innehåller, att det må vara på kommunalstämmas beslut beroende att förvandla magasinerna till penningar, dock under vilkor, att den fond, som derigenom uppstår, skall bibehållas under offentlig kontroll. Att nu utreda, huru stor del af fonden, som uppkommit genom räntornas läggande till kapitalet, torde i många fall vara omöjligt, och genom att stadga det de nuvarande delegarne i magasinens fonder efter eget godtfinnande, oberoende af föreskriften i 1863 års författning, skulle ega att använda denna under föregångna tider uppkomna andel af fonderna, skulle säkerligen leda till förvecklingar och kan icke vara af billighet påfordradt, hvadan jag anser det utskottet haft fullgiltiga skäl för sitt afstyrkande af motionen.

Herr Carl Ifvarsson: För dem som tillhöra orter, hvilka icke blifvit välsignade med sockenmagasin, är det ganska kinkigt att inlåta sig på denna fråga och yttra sig om förhållandena, som äro rådande på andra orter. I min hemort finnas icke några dylika inrättningar, men nog förefaller det mig ganska underligt, att ännu i denna stund det kan finnas sockenmagasin, öfver hvilka icke ens kommunerna ega fritt disponera. Det synes mig derföre, som det nu kunde vara på tiden, att de finge en sådan dispositionsrätt, och det förefaller mig då som herr Nils Olssons förslag skulle hafva goda skäl för sig. Att på rak arm antaga detta förslag vore emellertid kanske icke fullt lämpligt, fastän som sagdt förslaget, såvidt jag fattade det rätt, syntes mig tillfredsställande, utan hemställer jag derföre, att ärendet måtte återremitteras till utskottet, på det utskottet må blifva i tillfälle att taga herr Nils Olssons förslag under öfvervägande och som jag hoppas framlägga ett förslag, som kan finnas tillfredsställande. Jag anhåller derföre om proposition på återremiss.

Herr Petersson i Eksebo: Då nu yrkande om återremiss blifvit

Om rätt för delegare i socken- eller distriktsmagasin att besluta om användande af en del af deras fonder.
(Forts.)

Om rätt för
delegare i
socken- eller
distrikts-
magasin att
besluta om
användande
af en del af
deras fonder.
(Forts.)

framställt, ber jag att få återtaga mitt förra yrkande och instämmer i herr Carl Ifvarssons förslag om återremiss.

Herr Ekman: Jag ber att få erinra, att det icke är kommunalstämman, som disponerar öfver dessa magasinssfonder. Af en i ämnet meddelad kongl. resolution framgår det nemligen alldeles tydligt, att det icke är socknemännen såsom sådana, som i klump ega att på kommunalstämma besluta i detta hänseende, utan det är delegarne i magasinssfonden, som, då förslag om användning af fonden väckes, skola kallas till kommunalstämma för att derom besluta. Nu är frågan den: skola de delegare som lefva nu på 1887-talet ega att utan vidare sig emellan dela dessa magasinssfonder, icke blott det ursprungliga sammanskottet, utan äfven allt hvad som under tidernas lopp blifvit samladt till fonden? För min del kan jag icke finna detta riktigt. Jag kan icke förstå, att de nuvarande innehafvarne af de hemman, hvilkas föregående egare gjort tillskott till fonden, skola ega rättighet att tillegna sig allt hvad som de föregående samlat, och detta sålunda alls icke komma efterföljande innehafvare af dessa hemman till godo. Motiönären har åberopat en Kongl. Maj:ts resolution, hvarigenom en sådan dispositionsrätt medgifvits de nuvarande delegarne. Men låtom oss väl komma i håg, under hvilka förhållanden detta medgifvande lemnades. Den ifrågavarande socknen hade ådragit sig en betydlig skuld för uppförande af skolor, och då begärde man rättighet att få använda magasinssfonden till betäckande af denna skuld. Nu är det ju alldeles klart, att om icke skulden hade blifvit på detta sätt gulden, hade en kommande generation jemväl fått bidraga till skuldens amortering. Då nu skulden i stället betalades med magasinssfondens tillgångar, så blef ju detta till nytta icke blott för de nuvarande delegarne, utan äfven för de efterkommande. Men att, utan att sådana särskilda förhållanden föreligga, de nuvarande delegarne skulle få sig emellan dela fonden, det kan jag alldeles icke finna vara rätt, utan bör den äfven komma efterföljande generationer till nytta. Och det blir förhållandet, om man antager utskottets förslag, ty det går just derpå ut, att de nuvarande delegarne väl skola få åtnjuta den årliga afkastningen, men deremot själva fonden förblifva orubbad, kommande generationer till båtad.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra anhåller jag om bifall till utskottets förslag.

Herr Sam. Johnson: Jag har begärt ordet med anledning af den sista ärade talarens anförande. Han påstod nemligen, så vidt jag rätt uppfattade hans yttrande, att de som bildat ifrågavarande socken- eller distriktsmagasin vore de rätte egarne till desamma, men att detta icke vore förhållandet med nuvarande hemmansinnehafvarne. Jag föreställer mig deremot att de nuvarande hemmansegarne äro berättigade att åtnjuta de fördelar, som af dessa magasin kunna stå att vinna. Hvad denna institution beträffar, så förhåller det sig med den på samma sätt som med åtskilligt annat, eller att den är mycket föråldrad. I den ort, jag tillhör, har man plundrat dessa socken-

magasin och använt deras tillgångar till kommunens bästa; och det förväran mig att man icke handlat på samma sätt inom den kommun, till hvilken motionären hör.

Då jag i likhet med herr Carl Ifvarsson anser att herr Nils Olssons förslag går i den rätta riktningen, så instämmer jag med den förstnämnde talaren i yrkandet om återremiss för att derigenom möjligen erhålla en fullständigare utredning, angående ordnandet af denna föräldrade institution.

Om rätt för delegare i socken- eller distriktsmagasin att besluta om användande af en del af deras fonder.
(Forts.)

Herr Ahlström: Sedan jag nu varit i tillfälle att taga kännedom om herr Nils Olssons förslag, så får jag meddela att detsamma innebär en icke så ringa afvikelse från utskottets förslag, ja till och med innehåller mera, än hvad motionären begärt. Herr Nils Olsson föreslår nemligen: "att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla att Kongl. Maj:t täcktes meddela föreskrift derom, att delegare i socken- eller distriktsmagasin lemnas rättighet att efter godfinnande besluta, dels att för delegarnes gemensamma nytta bibehålla ett belopp af magasinshöfdens, motsvarande den ursprungliga insättningen, eller, der denna insättning icke kan utrönas, det belopp, som vid spanmålsfondens realisering uppkommit, och dels att fritt få disponera den å magasinshöfdens uppkomna vinst." I den första delen af sitt förslag hemställer han således att, der man kan utröna huru mycket som från början till fonden sammanskjutits, skulle ett kapital, motsvarande detta sammanskott, bibehållas. Om detta hans förslag bifölles, så skulle deraf blifva en följd, att hela det belopp, hvarmed fonden från dess stiftande under kanske sekler vuxit, vare sig genom räntor eller på annat sätt, skulle de nu varande delegarne vara berättigade att tillgripa och fördela mellan sig.

I den andra delen af förslaget hemställes åter, att när den ursprungliga insättningen icke kan utrönas, det belopp, som vid spanmålsfondens realisering uppkommit, skulle bibehållas. Det skulle väl kunna synas, som om denna begäran icke vore af så stor omfattning, eftersom densamma häntyder på förhållandena endast under senare tiden, men äfven i detta fall skulle dock kunna inträffa, att nuvarande delegare utfinne andel af den kapitaltillökning, som före hans delaktighet tillkommit.

Det sista momentet, af innehåll att delegarne skulle få fritt disponera den å magasinshöfdens uppkomna vinst, synes mig vara innefattadt uti och alltså utgöra ett upprepande af hvad som blifvit yrkadt i första momentet, ehuru måhända något tydligare framställt. Men detta yrkande har, för så vidt nemligen man åsyftar endast den kumulation, som skett genom afkastningens läggande till ursprungliga fonden, äfven ingått i motionärens förslag.

Såsom jag förra gången, då jag hade ordet, nämnde, tror jag goda skäl tala för att afstyrka en hemställan, gående derpå ut, att de nuvarande delegarne i socken- eller distriktsmagasin skulle få tillgodonjuta och sinsemellan fördela hvad de föregående delegarne hopsamlat. En föregående talare, herr Samuel Johnsson, har nämnt, att det vore en gifven sak, att de nuvarande innehafvarne af de hem-

*Om rätt för
delegare i
socken- eller
distrikts-
magasin att
besluta om
användande
af en del af
deras fonder.*
(Forts.)

man, hvilkas egare gjort sammanskott till och bildat dessa fonder, också skulle vara berättigade till delaktighet i dem. Detta är emellertid en sak, som är ganska oomtvistlig; men, äfven om man skulle anse den icke kunna betviflas, så är att märka, att en ganska väsentlig skillnad förefinnes emellan dessa fonder i följd af de för dem gällande olika reglementen. Dessa reglementen måste i hvarje särskildt fall genomgå och granskas för att man skall kunna bedöma, hvilka de rätta delegarne må vara. De särskilda reglementena för dessa socken- och distriktsmagasin innehålla nemligen mångfaldiga, sinsemellan olika föreskrifter, icke blott i fråga om dispositionsrätten öfver fonderna, utan till och med rörande ändamålet med hela institutionen; och att då meddela en för alla orter i landet gemensam föreskrift, tror jag icke gerna vara möjligt. För närvarande skall jag inskränka mig till hvad jag nu haft äran yttra och hemställer om bifall till utskottets förslag.

Herr Olsson i Åttersta: Jag skulle visserligen hafva rätt mycket att svara med anledning af herr Ahlströms yttrande. Men då jag hoppas och tror att, om återremiss yrkats, frågan ännu en gång skall, efter förnyad behandling af utskottet återkomma, skall jag be att få återtaga mitt förra yrkande samt instämma med herr Carl Ifvarsson yrkandet på återremiss.

Herr Jansson i Krakerud: Af den förda diskussionen ser det ut som denna fråga icke skulle vara fullkomligt utredd ännu, och jag kan således icke förstå, hvad man har emot en återremiss, hvarigenom densamma kunde erhålla en fullständig utredning.

Jag skall nu be att med några ord få vända mig till herr Ekman. Han ansåg, att de nuvarande socken- och distriktsmagasinsfonderna icke tillhörde egendomsägarne utan egendomen. Fullföljer man konsekvenserna af detta yttrande litet längre, kommer man till det resultat, att egendomen icke tillhör egendomsägaren utan egendomen. Således skulle en egendomsägare icke på något vilkor få sälja sin egendom, äfven om han vore i största behof deraf, ja han skulle icke ens få sälja en bit af egendomen till en medmänniska, som vore i behof deraf, ty egendomen tillhör ej honom utan egendomen. För min del kan jag icke förlika mig med en sådan åsigt. Jag trodde, att när man köpt en egendom, så blef man också i och med detsamma man blef egare till den, delegare i de fordringar och skulder, som den socken hade, hvarinom egendomen var belägen, och således äfven i dessa fonder, så att man hade rätt att använda dem. Jag får naturligtvis betala mera för egendomen när den har delegarerätt i en dylik fond; och hvarför skulle jag icke då få disponera öfver fonden. Jag tror, att man i allmänhet är för mycket benägen att lagstifta i enskilda förhållanden, såsom t. ex. nu genom att åläggga en kommun att odeladt bibehålla en fond, men icke att gå i borgen för att fonden icke förloras. Man vill gerna, att kommunen skall förvalta fonden, men sjelf icke stå i ansvar för att den icke förloras. En person, som köper en egendom, blifver således för det första delegare i de

fonder, som finnas inom socknen, och för det andra står han i ansvar för att fonden förvaltas, så att den icke förkommer; men han borde äfven hafva rättighet att förvalta fonden, såsom han för godt finner.

Jag instämmer således med dem, som yrkat återremiss på betänkandet.

Herr Östberg: Det förefaller mig besynnerligt, att man så mycket motsätter sig införandet af rättigheten att upplösa och fördela socken- eller distriktsmagasins fonder. Ändamålet med dessa har ju varit, att skaffa spannmål, då det varit svårt att få sådan. Detta ändamål finnes numera icke för handen på grund af förändrade kommunikationer och andra omständigheter. När nu så är förhållandet, må man ju gerna upplösa ifrågavarande fonder. Att det är egendomsengarne, som rå om fonderna, är ju klart, och de hafva förvärfvat sig del i dem på samma sätt som de fått eganderätt i sina hemman. Således skulle jag gerna vilja rösta för bifall till motionen, men skall dock för närvarande inskränka mig till att förena mig med dem, som yrkat återremiss.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt herr talmannen gifvit propositioner i enlighet med de yrkanden, som förekommit, beslöt kammaren återförvisa ärendet till utskottet för förnyad behandling.

§ 15.

Till bordläggning anmäldes bevillningsutskottets betänkande n:o 1, angående vissa delar af tullbevillningen.

Kammaren beslöt, att detta ärende skulle uppföras främst & föredragningslistan för nästa sammanträde.

§ 16.

Justerades protokollsutdrag, hvarefter Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{1}{4}$ 4 e. m.

In fidem
A. E. J. Johansson.

Om rätt för delegare i socken- eller distriktsmagasin att besluta om användande af en del af deras fonder.
(Forts.)